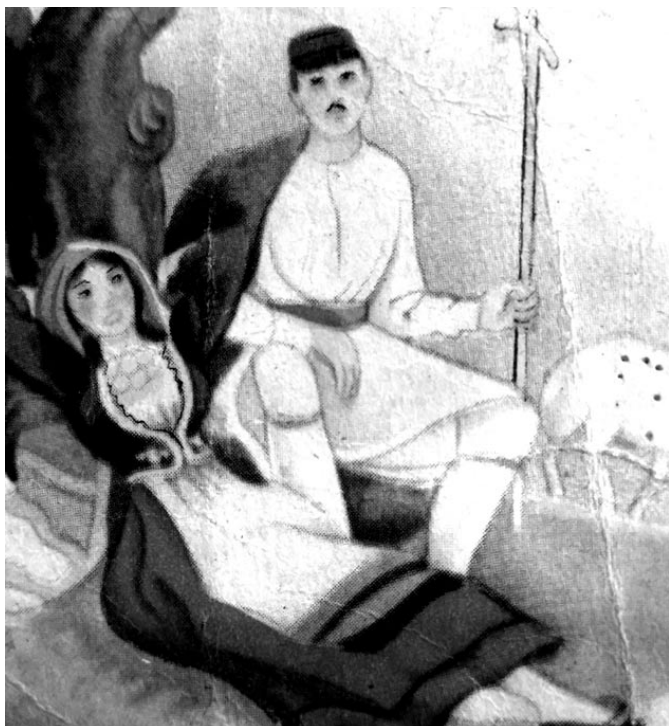

ΣΕΙΡΑ: ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ
ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΑΜΕ

ΚΑΣΤΟΡΕΙΟ 2021
ΕΚΔΟΣΗ
www.kastoreioportal.gr

ΣΕΙΡΑ: ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ
ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΑΜΕ

ΚΑΣΤΟΡΕΙΟ 2021
ΕΚΔΟΣΗ
www.kastoreioportal.gr

ΣΕΙΡΑ: ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ
ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Που τραγουδήσαμε και τραγουδάμε στο Καστόρειο (Καστανιά) στον βόρειο Τα-
ΰγετο

Δακτυλογράφηση, γλωσσική επιμέλεια::

Θεοδώρα Πελεκάνου-Δαρειώτη,
φιλόλογος

Εκδοτική επιμέλεια, σελιδοποίηση:

kastoreioportal.gr

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

τηλ.:

6976381808

e-mail:

webmaster@kastoreioportal.gr

web:

<https://kastoreioportal.gr/>

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Το δημοτικό τραγούδι είναι η γνήσια, ειλικρινής και ανόθευτη έκφραση της λαϊκής ψυχής.

Γεννιέται σχεδόν πάντα με τον ίδιο τρόπο. Η αρχική σύλληψη γίνεται από ένα άτομο που έχει το χάρισμα της στιχουργίας, ο λαός το αγκαλιάζει το κάνει κτήμα του, το κυκλοφορεί από στόμα σε στόμα και το παραδίδει όλο και τελειότερο στους μεταγενέστερους. Πρόκειται για προφορική παράδοση, για πολιτιστική κληρονομιά που δεν πέρασε μέσα από το βιβλίο αλλά μέσα από την ψυχή.

Η βασική μορφή του στίχου είναι ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος ή πολιτικός. Χωρίζεται σε δύο ημιστίχια των οκτώ και επτά συλλαβών, όπου στο δεύτερο ημιστίχιο ολοκληρώνεται το νόημα.

Το Καστόρι δεν έχει σημαντική παράδοση δημοτικού τραγουδιού, αντίθετα με άλλα χωριά της περιοχής όπως π.χ. η Αλευρού που είχε οργανοπαίκτες που κάλυπταν τις γιορτές και τα πανηγύρια (όπως ο Νιόνιος ο Πραβάσιλας, ο Βασίλης ο Βούλγαρης, ο πατέρας του Παναγιώτης Βούλγαρης, ο **Κέκος, ο Ζιάβρας κ.ά.**

Κάθε τόπος έφτιαξε τα δικά του τραγούδια. Διαφορετικά θέματα είχαν οι άνθρωποι του βουνού, του κάμπου, των αστικών συνοικισμών. Στα αστικά κέντρα είχαν κάποια διάδοση οι λαϊκές φυλλάδες όπως οι μύθοι του Αισώπου, η φυλλάδα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο Ερωτόκριτος, η Βοσκοπούλα, ενώ έξω στους κάμπους και τα βουνά άνθισε το δημοτικό τραγούδι. Ο δυναμισμός της λαϊκής έκφρασης είναι η δημοτική γλώσσα, η γλώσσα των απλών ανθρώπων. Ένας ολόκληρος κόσμος περνάει μέσα από το δημοτικό τραγούδι με εικόνες μέτρου και ηρεμίας.

Η μετάδοση από τόπο σε τόπο δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Για να διαδοθεί, έπρεπε να δοκιμαστεί, να αρέσει και για να ριζώσει έπρεπε να περάσει αρκετός καιρός.

Τα τραγούδια κυκλοφορούσαν με διάφορους τρόπους από τόπο σε τόπο. Ήσαν οι διάφοροι εργάτες και τεχνίτες που έρχονταν να δουλέψουν, οι χτίστες, οι πετράδες, οι περαστικοί ακονιστάδες, οι γανωματήδες και καρεκλάδες που δούλευαν κατάχαμα στα ξέφωτα και «σειόταν ο τόπος από τα τραγούδια τους» όπως λέει χαρακτηριστικά ο Π. Ξυδιάς. Ήσαν οι νεαροί στρατιώτες που υπηρετούσαν τη δίχρονη στρατιωτική θητεία τους σε μέρη μακρινά και επιστρέφοντας έφεραν από εκεί τραγούδια και σκοπούς όπως είπε ο Γ. Αρφάνης. Ήταν τα σχολεία με το μάθημα της Ωδικής, χοροί και τραγούδια στις γυμναστικές επιδείξεις στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Το κρατικό ραδιόφωνο που μπήκε δειλά- δειλά στη ζωή της υπαίθρου.

Οι τραγουδιστές προσάρμοζαν τους στίχους στον τόπο τους. Για παράδειγμα στο τραγούδι «...κατά του Σοχά τα μέρη ...είδα μια Σοχιωτοπούλα...» και σε παραλλαγή:

«...κατά του Μυστρά τα μέρη ...είδα μια Μυστριωτοπούλα...».

Η δημοτική, λαϊκή ή ανώνυμη ποίηση είναι συνήθως δεμένη με τη μουσική και σπανιότερα με τον χορό.

Σήμερα δεν δημιουργούνται καινούργια δημοτικά τραγούδια, έσβησαν με τις απομονωμένες κοινωνίες που ευνοούσαν τη γέννησή τους. Εν τούτοις στις μέρες μας εξακολουθούν να ζουν, να συγκινούν και να προβάλλονται, γιατί αποτελούν την πιο γνήσια έκφραση της λαϊκής ψυχής. Στον τόπο μας ακούγονταν στα πανηγύρια, στις σπιτικές γιορτές, στα καφενεία, στις ταβέρνες, στα αμπέλια, στα βοσκοτόπια, στον αργαλειό, στους γάμους, στο πίσω μέρος του μπακάλικου ή του σαμαράδικου, στα γύφτικα, στους μύλους, στα ξέφωτα.

Αρκετά τραγούδια της παρούσας συλλογής θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν τραγούδια της παρέας, αφού τα περισσότερα ακούστηκαν σε αντροπαρέες από ανοιχτόκαρδους ανθρώπους που έσμιγαν, έρχονταν στο κέφι και έπιαναν το τραγούδι. Συχνά ανάμεσα στους στίχους ακούγονταν τα σχόλια και τα γέλια τους. Εδώ πρωταγωνιστές ήσαν οι άνδρες και τα πιο πολλά τραγούδια τους ήσαν για τις όμορφες. Οι γυναίκες τραγουδούσαν στα μικρά παιδιά τους, στις δουλειές του αργαλειού, στο ξελούκισμα, στο μούσκεμα του σπάρτου, στις δανεικαριές, στον θέρο και τον τρύγο, στο λιομάζωμα, στους γάμους, στον θάνατο.

Πολλές φορές δεν τέλειωνε το τραγούδι και οι τελευταίοι στίχοι χάνονταν, επειδή κάποιος από τη συντροφιά βιαζόταν να περάσει στο επόμενο. Επειδή τα δημοτικά τραγούδια από τη γέννησή τους παραδόθηκαν προφορικά, πολλοί στίχοι αλλάζουν και υπάρχουν παραλλαγές. Στο τέλος θα παρατεθούν όσες παραλ-

λαγές ήταν δυνατό να καταγραφούν από τις υπάρχουσες συλλογές.

Το βασικό –κύριο σώμα της συλλογής αποτελούν τραγούδια που καταγράφηκαν το 1994. Συμπληρώθηκε με τραγούδια, που ηχογράφησε ο Γ. Αρφάνης ήδη από το 1989. Κάτω από τα τραγούδια αναγράφονται τα ονόματα των ανθρώπων που τα τραγούδησαν μόνοι τους ή με συντροφιά.

Σε δεύτερο χρόνο αναζητήθηκαν τραγούδια από τη λαογραφική εργασία της Φωτεινής Σκιαδά για το Καστόρι γραμμένη στα μισά του '70-'80. Εκεί υπήρχαν σπάνια τραγούδια από την Ελένη Τζαμούρη και την Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη). Στη συνέχεια προστέθηκαν τραγούδια που ηχογράφησε ο Γιάννης Αρφάνης στην υπόγεια ταβέρνα του Γιάννη και του Χριστόφилου Οικονομάκη. Όπως είναι φυσικό στον περιορισμένο χώρο και με τα ίδια πρόσωπα, ακούγονται τα ίδια τραγούδια. Τελευταία η συλλογή εμπλουτίστηκε με εξαιρετικά τραγούδια από τον Παναγιώτη Ξυδιά.

Να σημειωθεί πως αρκετά από αυτά τα τραγούδια περιέχονται στη «Δημοτική Ανθολογία υπό Μιχ. Σ. Λελέκου» που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1868, καθώς και στην «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων του ελληνικού λαού, ιδία δε της Πελοποννήσου» του Π. Παπαζαφειρόπουλου που εκδόθηκε στην Πάτρα το 1887. Οι δύο συλλέκτες μάζεψαν δημοτικά της Πελοποννήσου, ο ένας με ορμητήριο τις Κλεωνές Κορινθίας και ο άλλος τη Βυτίνα Αρκαδίας. Ο Λελέκος έκανε την πρώτη καταγραφή το 1852. Αυτό σημαίνει πως είχαν ριζώσει στην κοινωνική ζωή και στη συλλογική εθνική μνήμη, τουλάχιστον διακόσια περίπου χρόνια από σήμερα. Για το χρονικό διάστημα που μεσολαβούσε ανάμεσα στη δημιουργία και την καταγραφή του τραγουδιού, αρκεί να αναφέρουμε για το λαϊκό κείμενο «Το Χρονικό του Γαλαξειδίου» ότι γράφηκε το 1703 και το χειρόγραφο έμεινε ανέκδοτο ως το 1865.

Τα δημοτικά εντάσσονται σε τρεις μεγάλους κύκλους ανάλογα με το περιεχόμενο.

Αυτά που αναφέρονται σε ποικίλες εκδηλώσεις της ζωής και είναι τα περισσότερα. Μιλούν για τον έρωτα, την ηρωική αντιμετώπιση της ζωής, τη φυσιολατρία, την καθημερινότητα.

Τα Ιστορικά που έχουν φανερό ιστορικό χαρακτήρα ή ιστορική προέλευση. Αυτού του είδους με ντόπιο χαρακτήρα είναι το «Βρ' Αντώνη, βρε Κεφάλα» αγωνιστή του 1821 από το γειτονικό Δυρράχι, που αναφέρεται στη δολοφονία του ήρωα και το τραγούδησε πριν από πενήντα χρόνια η Ελένη Τριανταφύλλου (Βυ-

νιο-Ελένη). Η ποιητική αφήγηση «Μια πόλη που δεν έγινε», που εμπεριέχει ένα διάλογο ανάμεσα στους αγωνιστές του '21 Αναγνώστη Τζωρτζάκη προύχοντα από την Καστανιά και τον Π. Παπαθανασόπουλο αγωνιστή από το Γεωργίτσι. Το ποίημα το διέσωσε ο Γ. Κορζής χωρίς μουσική, και περιλαμβάνεται στην ποιητική του Συλλογή που εξέδωσε ο πολιτιστικός Σύλλογος «Πολυδεύκης».

Οι Παραλογές που αναφέρονται σε στοιχειά, θρύλους αναγνωρίσεις, περιπέτειες. Είναι συνήθως η περίληψη ενός δραματικού παραμυθιού, σε στίχους. Παραλογή είναι «Η Προσφυγούλα» που μας πρωτοτραγούδησε η Φλώρα Μιχαλοπούλου. Επίσης «Ο θρύλος των νερών του Καστορείου», «Το Σμυρδάκι του Καστορείου» και «Ο θρύλος της Λάμιας» που άκουσε από την κυρά του και διέσωσε ο Γιάννης Κορζής.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

ΞΕΡΟΒΟΥΝΑ

Καημένη Ξεροβούνα
στα μαύρα να ντυθείς
και τα Καστανιωτάκια
δεν θα τα ξαναδείς.

Στα μαύρα είμαι ντυμένη
και στ' άσπρα θα ντυθώ
και τα Καστανιωτάκια
καλώς να τα δεχτώ.

*Γιαννακούδης Μήτσος
Ξυδιάς Παναγιώτης
Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994*

ΒΡ' ΑΝΤΩΝΗ ΒΡΕ ΚΕΦΑΛΑ

Σ' όλο τον κόσμο ξαστεριά, βρ' Αντώνη
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα και στο Δυρράχι αντάρα.
Που κλαιν' οι Δυρραχίτισσες βρ' Αντώνη,
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα κι οι Δυρραχιτοπούλες.
Το κρίμα τόχει ο Τσακριτζής βρ' Αντώνη,
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα και τα' άδικο ο Τζανέτος
που σκότωσαν τον αρχηγό βρ' Αντώνη,
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα μέσ' στου Άκοβου τη φάτσα.
Τρεις ντουφεκιές του ρίζανε βρ' Αντώνη
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα, τρεις ασημένιες σφαίρες
η μια τον παίρνει στο πλευρό βρ' Αντώνη
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα κι η άλλη στο πλευρό
κι η τρίτη η καλύτερη βρ' Αντώνη,
βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα εκείνη τον τελειώνει.

Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη), 76 ετών, στις 7-5-1975

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΑΕΡΑΣ ΤΑ ΦΥΣΑΕΙ ΤΑ ΠΛΑΤΑΝΟΦΥΛΛΑ

Αέρας τα φυσάει τα πλατανόφυλλα
με το καλό θα ρθούνε τα Ελληνόπουλα.
Το λένε τα πουλάκια κάτω στα ρέματα
θα 'ρθουν τα Ελληνάκια δεν είναι ψέματα.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΤΟΥ ΚΙΤΣΟΥ Η ΜΑΝΑ

Του Κίτσου η μάνα κάθεται
στην άκρη στο ποτάμι,
με το ποτάμι εμάλωνε
και το πετροβολάει.
-Ποτάμι για λιγότεψε
ποτάμι στρίψε πέρα,
για να περάσ' αντίπερα
στα κλέφτικα λημέρια,
που είν' οι κλέφτες οι πολλοί
όλοι οι καπεταναίοι,
εκεί είναι ο Κίτσος μου
εκεί είναι το παιδί μου.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΓΙΑ ΙΔΕΣΤΕ ΚΛΑΪΜΑΝΤΑ

Για ιδέστε κλάιμαντα
γι' ακούστε μοιρολόγια
περάστε απ' το Αιτωλικό,
(το λένε τα πουλάκια
κοντά στα ρέματα)
κι από το Μεσολόγγι
που κλαίει ο γέρο Νοταράς,
(μωρέ πετάχτη η πελεκούδα
και της το βάρεσε,
το άσπρο της ποδαράκι
της το μελάνιασε),
ορέ που κλαίει ο γέρο Νοταράς
στον Μπότσαρη το μνήμα
γονατιστός παιδιά μου τον έκλαιγε.
(το λένε τα πουλάκια κάτου στα ρέματα
πως σ' αγαπώ μικρό μου δεν είναι ψέματα),
(κόμπο στη ρίζα κόβουν το πλατάνι
ορκίζεται μια παπαδιά στο πρώτο της στεφάνι).

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΑΡΑΝΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ

Σαράντα παλικάρια, από τη Λιβαδειά
πάνε για να πατήσουνε την Τροπολιτσά.
Στο δρόμο που πηγαίνουνε γέροντα απαντούν.
-Γεια σου χαρά σου γέρο, -Καλώς τα, τα τα παιδιά.
Έλα μαζί μας γέρο, βρε γεροντόκλεφτα.
-Δεν ημπορώ παιδιά μου, γιατί είμαι γέροντας.
Περάστε από τη στρούγκα κι από τα πρόβατα
και πάρτε τον υγιό μου τον μικρότερο
πούχει λαγού ποδάρια και πέρδικας φτερά
και ξέρει τα μονοπάτια απ' όλους πιο καλά.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γιάννη Αρφάνη το 1988
στην ταβέρνα του Οικονομάκη και τραγούδησαν
Κων. Αλεξάκος, Παν. Ξυδιάς, Χριστόφίλος Οικονομάκης,
Γιάν. Βουρδούσης, Ηλ. Ζούζουλας, Γιάν. Γιαννίτσας,
Δημ. Κραμποβίτης*

ΧΑΡΑ ΠΟΥ ΤΟ ΄ΧΟΥΝ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Χαρά που τό 'χουν τα βουνά
και περηφάνια οι κάμποι,
βλέπουν παπάδες με σπαθιά
και διάκους με ντουφέκια,
βλέπουνε και το Γερμανό
της Πάτρας το Δεσπότη,
να ευλογάει τα άρματα
να βοηθάει τους στρατιώτες.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΔΙΨΑΕΙ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑ ΝΕΡΟ

Διψάει ο Αντώνης για νερό
και ποιος θα πάει να φέρει
κι ο Γιώργης άρπαξε τ' ασκί
νερό να πα' να φέρει.

Στο δρόμο που επήγαινε
βλέπει τσιατήρια τούρκικα
και κάλπες κρεμασμένες
βλέπει τους Τούρκους κι έρχονται
στα άλογα καβάλα.

Τούρκοι κρατείτε τ' άλογα
καλά να χαιρετήσω
να χαιρετήσω τα βουνά
και τις ψηλές ραχούλες
ν' αφήσω διάτα στα παιδιά
σ' αυτόν τον Κατσαντώνη.

Φωτιά να βάλει στ' 'Αγραφα
να κάψει τα Γραμμένα
να κάψει τον ηγούμενο
κι όλους τους καλογήρους
που δώσανε την προδοσιά.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΜΑΡΑΘΗΚΑΝ ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ (Ο ΔΗΜΟΣ)

Μαράθηκαν τα δέντρα
και όλα τα κλαριά
μαράθηκε κι ο Δήμος
από τα κλάματα.

Βγαίνει στα πέντε αλώνια
κι αγνάντιο στο χωριό
βλέπει φωτιές να καίνε
μέσα στα σπίτια του.

Κι η μάνα του τού λέει
και τον παρηγορεί.
-Σώπα καημένε Δήμο
και μην πικραίνεσαι
εγώ σου φτιάχνω σπίτια
και πύργους γυάλινους.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΛΑΜΠΕΙ Ο ΗΛΙΟΣ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

Λάμπει ο ήλιος στα βουνά
λάμπει και στα λαγκάδια
έτσι λάμπει κι η κλεφτουριά
των Κολοκοτρωναίων
πόχουν τ' ασήμια τα πολλά
τις ασημένιες σφαίρες
π' αυτοί δεν καταδέχονται
τη γης να την πατούνε,
καβάλα πάν' στην εκκλησιά
καβάλα προσκυνάνε,
καβάλα παίρν' αντίδωρο
απ' του παπά το χέρι.
Τάζουν κερί στην Παναγιά
λιβάνι στους αγίους
και στον αφέντη το Χριστό
τ' ασημοκούμπουρά τους
χίλια χρόνια να ζήσουνε.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΑΡΚΑΔΙΑΝΗ

Ποιός είδε ψάρι στο βουνό
και θάλασσα σπαρμένη
Αρκαδιανή καημένη.

Ποιός είδε την Αρκαδιανή
Αρκαδιανή καημένη.
στα κλέφτικα ντυμένη

Δώδεκα χρόνια έκανε
στα κλέφτικα ντυμένη
Αρκαδιανή καημένη.

Κανείς δεν την εγνώρισε
πως ήταν κλεφτοπούλα
καημένη Αρκαδιανούλα.

Κανείς δεν την εγνώρισε
από την ομορφιά της
κι από την λεβεντιά της.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΛΑΜΠΡΩ

Σαρανταδυό κλεφτόπουλα
ορέ τη Λάμπρω κυνηγάνε
κι η Λάμπρω από το φόβο της
στον Αϊ-Γιώργη μπαίνει.

Άγιε μου Γιώργη γλύτω με
απ' των κλεφτών τα χέρια,
να φέρνω οκάδες το κερί
και λίτρες το λιβάνι.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Τρία πουλάκια κάθονται στου Διάκου το ταμπούρι,
τόνα τηράει τη Ρούμελη τ' άλλο το Καρπενήσι,
το τρίτο το καλύτερο του Διάκου πάει και λέει.
-Διάκο ο Μοριάς ετούρκεψε κι ο Σουλτάνος πάει στην πόλη.
Το Διάκο τονε πιάσανε το Διάκο τονε πάνε
δύο χιλιάδες πάν' μπροστά και τρεις χιλιάδες πίσω
κι ο Δριμυώνης ο Πασάς από κοντά του λέει.
-Διάκο άλλαξε τ' όνομα Διάκο να μη σε λένε
την εκκλησιά να αρνηθείς τζαμί να προσκυνήσεις.
-Δεν πάτε εσείς κι η πίστη σας μουρτάτες να χαθείτε,
εγώ Γραικός γεννήθηκα Γραικός θε να πεθάνω.
Το Διάκο τονε ψήνανε κι εκείνος τραγουδούσε.
-Ιδές καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει
τώρα π' ανθίζουν τα κλαριά και βγάζει η γης χορτάρι.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

Ο ΠΛΑΤΑΝΟΣ

-Τι έχεις καημένε πλάτανε
που στέκεις μαραμένος
μέρα και νύχτα στο νερό,
και πάλι μαραμένος.
- Παιδιά σαν με ρωτήσατε
να σας ομολογήσω.
Αλή Πασάς επέρασε
με όλο του τ' ασκέρι
κι άλλοι στον ίσκιο έκατσαν
και άλλοι στη δροσιά μου,
κι άλλοι σημάδι μ' έβαλαν
κι άλλοι με ντουφεκάνε.
Άλλοι στα φύλλα έριχναν
και άλλοι στα κλαδιά μου
κι αυτός ο γέρο Αλή-Πασάς
κατάκαρδα μου βάλλει
γι' αυτό είν' τα φύλλα μου πικρά.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Σ' ΕΝΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙ ΔΩΔΕΚΑ ΕΤΩΝ

Σ' ένα παλικάρι δώδεκα ετών
τ' άρματα του δώσαν για τον πόλεμο.
Πόλεμο δε βρήκε πίσω γύρισε
στα μισά του δρόμου νεροδίψασε.
Έσκυψε να πει νερό στο Γκιούλ Μπαζέ
δυο μαχαιριές του δώσαν στα δεξιά πλευρά.
Είχε κι ένα δούλο που τον έκλαιγε
-Μη με κλαις βρε δούλε, μη με κλαις πιστά.
Σύρε πες στη μάνα μ' τη μπαμπόγρια
και την αδελφή μου την καλόγρια,
θέλει ας βάλει μαύρα θέλει ας παντρευτεί
εμένα με σκοτώσανε στον Γκιούλ μπαζέ.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΤΣΑΣ ΟΙ ΞΑΝΘΕΣ

Της Καστανίτσας οι ξανθιές
τ' Αϊ- Βασιλείου οι ρούσες
κι οι μαυρομάτες του Κοσμά
οι γαϊτανοφρυδούσες,
τα σπίτια σας κι αν κάψανε
κι αν πήραν τα προικιά σας,
η ανταρτοσύνη νάν' καλά
και πάλι 'ναι δικά σας.
Για πάρτε δίπλα τα βουνά
να βρείτε τους αντάρτες,
να τους μοιράζετε ψωμί
ξανθιές και μαυρομάτες.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΘΑΨΑΝ ΤΟΝ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟ

Στην Τρίπολη θάψαν τον καπετάνιο
να πα να δω το μνήμα του και να τον προσκυνήσω
να του γυρέψω τα' άρματα να πά να πολεμήσω.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ

Ετούτη στέλνει τη γραφή προς τον Καπετανάκη
Για του Αγιώργη τη γιορτή ο Καπετάν Τζωρτζάκης.

Η Καστανιά η λεύτερη, Στο λεύτερο Γεωργίτσι

Αδελφέ μου Καπετάνιε Παναγιώτη.

Του Αγιωργιού μάς έφτασε ως ξέρεις η γιορτή,
Κι ελεύτεροι ως είμαστε να σμίζουμε για γλέντι.
Ούλα θα τάχω έτοιμα, να έρθεις θέλω μόνο.
Σφαχτά θα έχω μπόλικά, κρασί απ' τις Κολλίνες,
Μπαρουτί βόλια κι άρματα να ρίζουμε σημάδι.
Κάποια χαρά να νιώσουνε τα μουντιασμένα νιάτα.
Να θυμηθούμε τα παλιά, να δούμε τα καινούργια.
Ούλοι κοπιάστε φίλε μου κανείς σας να μη λείψει.
Με τ' άρματά σας νάσαστε, λες κι είναι για γιουρούσι.
Κι όταν θα φτάστε στον Αηλιά μια μπαταριά να ρίξετε.
Να ακουστούνε θάθελα και πάλι καριοφίλια.
Κι εμείς θε' ν' απαντήσουμε από την Ξεροβούνα,
Ν' αντιλαλήσουν τα βουνά, στους κάμπους ν' ακουστούνε.
Κι ούλοι μαζί να σμίζουμε στην εκκλησιά του Αγιώργη.
Στην πόρτα θάναι ο παπάς να δώσει την ευχή του.
Να νιώσουμε πως είμαστε, ούλοι εδώ αδέρφια,
Κι αντίδωρο να πάρουμε απ' του παπά τα χέρια.
Ο φίλος σου ο γκαρδιακός
Ο Καπετάν Τζωρτζάκης

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

Με την πιο πάνω τη γραφή του Καπετάν Τζωρτζάκη
Ένας λεβέντης έφυγε για τον Καπετανάκη.

Μετά χαράς τη δέχτηκε και τούγραψε κι εκείνος.
Καπετάν Τζωρτζάκη με χαρά δέχτηκα τη γραφή σου
Και στη μεγάλη τη γιορτή θε' νάμαστε μαζί σου.
Θαρθώ με τους λεβέντες μου, κι αυτοί το πεθυμούνε
ούλοι αντάμα λεύτεροι πια τώρα να βρεθούμε.
Για το κρασί μη γνοιάζεσαι, ας είν' καλά τ' αμπέλια,
που είναι στα Βρυσιώτικα, γιομίσαν τα βαγένια.
Θα φέρω και τα μούσकुλα με μπόλικο μπαρούτι,
Αξίζει να γλεντήσουμε για τη γιορτή ετούτη.
Το κάλεσμά σου με χαρά το δέχουμαι Τζωρτζάκη.
Τα λίγα τούτα με χαρά σου γράφω και με βιάση,
Και θάμαι ανυπόμονος η μέρα αυτή να φτάσει.
Ο γκαρδιακός ο φίλος σου
εδώ Καπετανάκης.

Αφού επήγε το γερό το τράτο ο λεβέντης,
Βάζει στο γκόρφο τη γραφή που τούδωσε ο Αφέντης
τον χαιρετά και άρατος την πάει για τον Τζωρτζάκη.
Μα ο Τζωρτζάκης ήξερε ποια θάναι η γραφή
και πιο καλή εφρόντιζε να γίνει η γιορτή.
Του Αγιωργιού ξημέρωσε κι ο ουρανός μας λάμπει.
Κι η γύρω φύση φόρεσε κι αυτή τα γιορτινά της,
και τ' αγεράκι σκόρπιζε παντού το άρωμά της.
Θαρρείς κι αυτή εγιόρταζε μαζί με τα παιδιά της.

Άσπριζε όλη η πλαγιά από τις φουστανέλες
που καθαρές τις φόραγαν λεβέντες Γεωργιτσάνοι
και τραγουδώντας διάβαιναν στην Καστανιά να πάνε,
όπως τα συμφωνήσανε οι δυο Καπεταναίοι.
Οι μπαταριές επέσανε σαν φτάσαν στη μπασιά,
και ούλοι τους περίμεναν μπροστά στην εκκλησιά.
Χαρές, φιλιά, και αγκαλιές άλλαζαν οι λεβέντες,
κι οι αρχηγοί ελάμπανε στις όμορφες στολές τους.
Στην Εκκλησούλα μπαίνουνε οι δυο οι Αρχηγοί μας,
Κι η λειτουργία έγινε με σεβασμό και τάξη.
Και τέλος βγαίνει ο παπάς κρατώντας την εικόνα,
Του Άγιου που προστάτευε τον Ιερό Αγώνα.
Πρώτοι την ασπαστήκανε οι δυο Καπεταναίοι,
μετά σειρά οι γέροντες, κοντά τους κι οι λεβέντες,
κι ακολουθούνε τα παιδιά, μαζί με τις γυναίκες.
Ούλοι τριγύρω σώπαιναν κρατώντας τα κεριά,
και την ευχή περίμεναν ν' ακούσουν του παπά.
Τρέμουν τα χέρια του παπά κι αυτά τα χείλια τρέμουν
και δάκρυα απ' τα μάτια του αρχίζουν πια να τρέχουν.
Τούτη τη μέρα χριστιανοί ποτέ μη λησμονήστε...
όπου βοήθησ' ο Θεός ελεύτεροι να ζήστε.
Και τώρα πια ελεύτεροι μπορείτε να γλεντήστε.
Εμπρός παιδιά φωνάζανε και οι Καπεταναίοι.
Και ούλοι τώρα έτοιμοι ν' αρχίσουνε το γλέντι.
Ζεστά αχνίζαν τα σφαχτά στις σούβλες τα ψημένα,
κι απ' τα βαρέλια έτοιμο να τρέξει κοκκινέλι.
Παίνουν τις κούπες με κρασί οι δυο καπεταναίοι,
και τούτη είπαν την ευχή οι δυο αυτοί γενναίοι.

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

Αδέλφια η Ελλάδα μας ελεύτερη και πάλι,
και της Σκλαβιάς της κόψαμε για πάντα το κεφάλι.
Μα πάντα πρέπει νάμαστε Αδέρφια «Αδέρφια με αγάπη».
Και πρώτοι σούνουν το χορό με λεβεντιά και χάρη.
Το γλέντι τώρα φούντωσε βουίζει η Λουσίνα.
Έχει τραπέζι χωριστό για τους Καπεταναίους,
Τσότρες γιομάτες με κρασί κι ένα ψητό αγνίζει.
Τζωρτζάκης: Έλα και μεις να κάτσουμε να φάμε και να πιούμε,
Νισάφι πια, κι ελεύτεροι ό,τ' έχουμε να πούμε.
Καπετανάκης: Ποια συλλογή σου τάχατες Τζωρτζάκη σε βαραίνει;
Ο φίλος σου ο γκαρδιακός δεν πρέπει να την ξέρει;
Τζωρτζάκης: Μπα... τίποτα το σοβαρό, να... κάνουμε κουβέντα...
Για τα χωριά σκεφτόμουνα που είναι γύρω σκόρπια,
γιατί να μην τα σμίζουμε, ελεύτεροι πια τώρα;
Κι αντί να έχουμε χωριά... να κάνουμε μια χώρα;
Καιρός να τις αφήσουμε τις σκόρπιες χαμοκέλες.
Καπετανάκης: Και πού να τηνε χτίσουμε που λες αυτή τη χώρα;
Τζωρτζάκης: Να πιάσουμε το λιακωτό μπροστά στη Λαγκαδίτσα.
Ο κάμπος μπρος στα πόδια μας, μια δρασκελιά τα πλάγια.
Να μας κρατάει το βοριά, κι ούλη τη μέρα ήλιο.
Ήρθε ο καιρός να πιάσουμε ξινάρια και αλέτρια.
Ο κάμπος είν' ελεύθερος δικός μας όπως πρώτα.
Χάθηκε στον αγύριστο η φοβερή Τουρκιά
και τώρα πια θε' νάχουμε αιώνια λευτεριά.
Τι κάνει τώρα το βουνό; Μια χούφτα αραποσίτι.
Και στο τσουκάλι το φτωχό!!! Κυνήγα τα φασούλια!!!
Και πάνω στις ξερόλακες τι σίκαλη να κάνεις;
Καιρός πια Παναγιώτη μου να σπείρουμε σιτάρι.

Καπετανάκης: Τι όμορφα που σκέφτεσαι!!! Θαρρώ θα με χαζέψεις.
τα νιάτα να παλεύουνε, να ρίχνουνε λιθάρι.
Και μια μεγάλη εκκλησιά για να χωράμε ούλοι.
Να σταματήσει ο Ρωμιός να κάνει το σταυρό του,
μέσ' στις μικρούλες εκκλησιές στ' ανήλιαγα λαγούμια.
Γιαυτό λευτερωθήκαμε δίνοντας τόσο αίμα.
να βλέπεις τα παιδόπουλα να χαίρονται τον ήλιο,
να παίζουνε ελεύτερα ό,τι παιχνίδι θένε.
Κάθε πρωί να φεύγουνε για τα' όμορφο σκολειό τους.
Κάθε γιορτή πια καθαρά και ξένιαστα να μπαίνουν,
μέσ' στη μεγάλη εκκλησιά και με το δάσκαλό τους.
Όχι να τρέχουν στα βουνά, στα βράχια και στους λόγγους,
ξυπόλητα, ξεβράκωτα, αγράμματα σα ζώα.
Λυπάμαι Παναγιώτη μου δε βλέπω να πιστεύεις!!!
Το ξέρω πως θεριά μας κάναν τα γιουρούσια.
Καπετανάκης: Τι φταίω εγώ αν έγινα θεριό αγριεμένο;
Μεσ' στις σπηλιές εσμίγαμε, χορτάσαμε λημέρι.
Δεν ξέρω τι μου λες εσύ, μα εγώ δεν ξεθαρρεύω.
Κάτι με τρώει μέσα μου, ελεύθερος δε νιώθω.
Δεν πρέπει να θαρρέψουμε, δεν ξέρω τι θα γίνει!!!
Πού ξέρεις ν' αγναντέψουμε και άλλονε Μπραήμη;
Απ' όσα μούπες πόνεσα και ράγισε η καρδιά μου.
Έτσι κι εγώ θα ήθελα να ζήσουν τα παιδιά μου.
Μα κάλλιο νάν' ξεβράκωτα κι αγράμματα στους λόγγους,
παρά μια μέρα να τα δω στου Τούρκου την κρεμάλα.
Αυτό το νιώθω, δεν μπορώ να τα' αρνηθώ Τζωρτζάκη.
«Ο κάμπος θρέφει άλογα και τα βουνά λεβέντες».
Και το βουνό δεν το μπορώ ακόμα να τ' αφήσω.

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

Μα πίστεψέ με Κωσταντή, πάντα δικός σου θάμαι.
Την ώρ' αυτή βρεθήκανε 'να τσούρμο από λεβέντες,
και όλοι τους γυρεύανε να σούρουν το χορό τους.
Μ' όλο το σέβας πούχουμε, ν' αφήστε την κουβέντα.
Με σας και πάλι θέλουμε να κλείσει ο χορός μας,
χορέψανε, γλεντήσανε και τέλειωσε το γλέντι.

Ο ένας μας ο Ήρωας πιστός στο όραμά του.
Ο άλλος μας δεν ένιωθε σωστή τη λευτεριά του.
Πόσο σωστό και όμορφο το όραμα Τζωρτζάκη!!!
Μα και τι κρίμα που 'μεινε στου χρόνου το ντουλάπι!!!

Γιαννης Κορζής 20/9/82

Σημ: λένε πως Καπετανάκη λέγανε τον Παν. Παπαθανασόπουλο.

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Το Σμυρδάκι του Καστορείου

Είχε ανάστημα παιδιού, τα πόδια του στραβά,
γυμνό και μαυροτσούκαλο, μια πήχη την ουρά,
πλατσουδερό το πρόσωπο , με μύτη μακριά.
Και το κεφάλι του θαρρείς πως ήτανε φεγγάρι.
Τα' αυτιά του λες και ήτανε σαν ξύλινες κουτάλες.
Στα δάχτυλα, τα νύχια του εμοιάζανε δαγκάνες.
Αυτό 'τανε το Σμυρδάκι μας , το ξέρετε πια τώρα
και θα σας πω τι έκανε στου Καστοριού τη χώρα.

Εκεί στον κάτω μαχαλά και στου χωριού το έμπα,
λένε πως ήτανε πολλά σ' αυτόν τον τόπο δένδρα (βελανιδιές)
Μα όταν όλα τα 'καιγε, ο Ιμπραήμ αράπης,
το τρομερό Σμυρδάκι μας εγλύτωσε το ένα.
Και σαν μεγάλωσε πολύ και θέριαψε το δένδρο,
μέσα σ' αυτό κρυβότανε και έβγαινε τη νύχτα.
Έβγαινε απάνω στα κλαριά, να κάνει τις λαχτάρες.
Κι αν άκουγες το γέλιο του σε πάνανε κρυάδες.
Ακούστε με τι έκανε , ποιες ήταν οι λαχτάρες.

Όταν περνούσε από κει χωριάτης στο άλογό του,
στο δέντρο όταν έφτανε , τότε αλίμονό του.
Το τρομερό Σμυρδάκι μας πηδούσε στα καπούλια,
το άλογο αγρίευε και έτρεχε κλοτσώντας,
να ρίξει το Σμυρδάκι μας, μα έπεφτε ο χωριάτης.
Το άλογο χανότανε στις νύχτας το σκοτάδι
και ο χωριάτης έτρεμε να βλέπει το Σμυρδάκι,

βόλτες να φέρνει γύρω του και να χασκογελάει.
Μα γρήγορα τον άφηνε, δεν ήθελε να πάθει
το δύστυχο, που έπεσε απ' τ' άλογο, χωριάτη,
που από κει πια άλλοτε ποτέ δεν θα περάσει.
Και σε πεζούς περαστικούς τους έκανε λαχτάρες.
Όταν στο δέντρο φτάνανε, πηδούσε από τις κλάρες,
και βόλτες τους γυρόφερνε πηδώντας και γελώντας.
Ωρα πολύ τον παίδευε τον δύστυχο διαβάτη
και τέλος τον παράταγε να τρέξει, να περάσει.
Μα πού να τρέξει ο άμοιρος μ' αυτό που είχε πάθει.

Αυτά και άλλα έκανε το τρομερό Σμυρδάκι,
ώσπου μια νύχτα άστραψε και άναψε το δέντρο
και το πρωί το είδανε να είναι πια καμένο.
Και λένε πως δε φάνηκε ποτέ πια το Σμυρδάκι.
Ο θρύλος μας τελείωσε και το Σμυρδάκι εχάθη
και τώρα πέρνα άφοβα αγαπητέ διαβάτη.

Κορζής Γιάννης

*(Ο θρύλος αυτός δεν ξέρω αν θα αρέσει.
Εγώ όμως τον έγραψα, γιατί νομίζω ότι πρέπει.
Τον άκουσα από την κυρά μου (γιαγιά), τη μητέρα του πατέρα μου).*

Ο θρύλος της Λάμιας (16/6/1984)

Μια σκύλα άσπρη σα θεριό, αυτή ήτανε η Λάμια
και με ουρά να σέρνεται κάπου στα δέκα μέτρα.

Μόνο αλαφροϊσκιωτος μπορούσε να τη δει
και μόνο τα μεσάνυχτα, χειμώνα μ' αστραπή.

Απ το ποτάμι ανέβαινε το δρόμο προς τ' αλώνι
κι αλίμονο στο σπιτικό που θα 'μπαινε τη νύχτα.

Τότε παιδί ανήμπορο θε να 'μενε στην κούνια
κι ούτε γιατρός με γιατρικά μπορούσε να το γιάνει.

Γι αυτό, παιδί μου, φύγαμε απ' το παλιό το σπίτι.
Κοντά στ' αλώνι ήτανε, στο πέραςμα της Λάμιας.
-Και τώρα εδώ που ήρθαμε δε θα 'ρθει πια η Λάμια;
-Γι' αυτό, παιδί μου, χτίσαμε τόσο μεγάλη μάντρα!

Δεν είδες που εβάλαμε δυο σιδερένια κούνια
κι απ έξω τσίγκο δυνατό; Ποτέ δε θα ξανάρθει!

Κορζής Γιάννης

ΠΡΟΣΦΥΓΟΥΛΑ

Αρχοντονιός παντρεύεται
και παίρνει προσφυγούλα
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Η μάνα του σαν τ' άκουσε
τα δέντρα ξεριζώνει
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Πιάνει δυο φίδια ζωντανά
και της τα τηγανίζει
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.
Έλα νύφη να φας φαΐ
ψάρια τηγανισμένα
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Και με την πρώτη πιρουνιά,
η καρδιά της φαρμακώθη
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Δομ' πεθερά λίγο νερό
να σβήσω το φαρμάκι

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.
Εδώ νερό δε βρίσκεται
μα ειδέ κρασί πουλιέται
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Δος μου εσύ ταιράκι μου
να σβήσω το φαρμάκι
προσφυγούλα μαυρομάτα μου
σε κλαίν' τα μάτια μου.

Μιχαλοπούλου Φλώρα, καταγραφή 1994

Το θρύλο αυτό τον άκουσα από την Παναγιώταινα Μπαρλαβέζαινα (Ζωΐτσα) το 1927, παιδί τότε. Μετά από πολλά χρόνια (ίσως το 1954) το έγραψα με τον δικό μου τρόπο.

Κρίμα που δεν μπόρεσα να σας τον γράψω “επί λέξει” όπως μου τον διηγήθηκε “ΕΚΕΙΝΗ” η αγράμματη γυναίκα που είχα κυριολεκτικά κρεμαστεί “από τα χείλια της” όσο μιλούσε.

Τόγραψα γιατί πίστεψα πως έτσι προσφέρω και εγώ την ελάχιστη και φτωχή μου προσφορά στην παράδοση του όμορφου Καστοριού μας.

Γιάννης Κορζής (γεννηθείς το 1916)

“Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΟΡΕΙΟΥ”

Τρεις νύχτες ο Ταϋγκετος συθέμελα εσειόταν
Τα πλάγια του ετρίζανε κι οι βράχοι γκρεμιζόνταν.
Τα νυχτοπούλια σκούζανε και το κακό μηνούσαν.
Οι μάνες σφίγγουν τα παιδιά βαθιά στην αγκαλιά τους
κι οι άντρες άβουλοι κοντά στεκόντανε στις μάνες
και οι γιαγιάδες ομπροστά σκυφτές στο εικονοστάσι
την προσευχή τους κάνανε μην το κακό και πάψει.
Στο μαρμαρένιο μάλωναν της Τίκλας το αλώνι,
δυο αραπάδες σα θεριά παιδεύονταν στις πλάκες.
Ο ένας είναι του Νησιού, του Καστοριού ο άλλος.
Σαν νιός που είναι του Νησιού και δυνατός αράπης
τα άφθονα εζήλεψε νερά του Καστοριού μας.
Κι εκάλεσε του Καστοριού μαζί του να παλέψει.,
κι όποιος νικήσει τα νερά δικά του να τα πάρει.
Του Καστοριού το δέχτηκε και τον καλεί στ’ αλώνι,
της Τίκλας το απλόχωρο, το μαύρο-μαρμαρένιο,

σ' εκείνο να παλέψουνε μέχρι θανάτου οι δυο τους.
Βογκάει ο αράπης του Νησιού, του Καστοριού μας σκούζει
και βλαστημά τα χρόνια του που πιο πολλά του είναι.

Τρεις νύχτες επαλεύανε κι εράγισε τ' αλώνι.
Του Καστοριού ενίκησε μα του Νησιού ξεφεύγει,
κι ορκίζεται να ξαναρθεί και πάλι να παλέψει.
Γέρος θα είμαι σκέφτηκε, του Καστοριού, σαν θάρθει
ο νιος εχθρός μου του Νησιού και τα νερά θα πάρει.
Μα κάποια απ' όλες τις νυχτιές που τις πηγές γυρνούσε,
στον Αγιο-Μάμμα στάθηκε, να πλύνει τις πληγές.

Την ώρα αυτή η μάγισσα η ξακουστή του τόπου
τα μάγια της ετοίμαζε την ώρα αυτή να κάνει.
Μα τον αράπη βλέποντας κομματιασμένο έτσι
δεν γκίοτεψε και τον ρωτά -Αφέντη, τι συμβαίνει!!!
-Να σε πιστέψω, μάγισσα, πως τίποτα δεν ξέρεις;
-Δεν πίστεψα αφέντη μου!!! μα τώρα καθώς βλέπω!!!

-Είναι αλήθεια μάγισσα και ξέρω ποιος σου τόπε.
-Μα πρωτοξάδερφος θαρρώ του σατανά, δεν είσαι;
-Εγώ δεν είμαι για κακό και με μισεί εκείνος
-Για χάρη σου αφέντη μου που και ανάγκη σ' έχω
θε να σου πω το μυστικό που μόνο εγώ το ξέρω
Θα πάρεις κόρη όμορφη σαββατογεννημένη,
που θα ορίσουν Σάββατο ο γάμος της να γένει.

-Το νου σου μάγισσα τρελή κι αν δε μου λες αλήθεια
θε να στερέψουν οι πηγές κι οι άνθρωποι θα φύγουν
και νυχτοπούλι θα γενείς να σκούζεις όλη νύχτα
και ησυχία δε θα βρεις ποτέ σου να το ξέρεις.

-Αφέντη δυνατότερη δεν είμαι από σένα,

μα δυνατά τα μάγια μου μαγεύουν τον καθένα
και τώρα εγώ θε να σου πω, ποια κόρη θε να πάρεις.

Το Σάββατο παντρεύεται πεντάμορφη κοπέλα,
της Αλευρούς μονάκριβη που είναι θυγατέρα.

Το Σάββατο γεννήθηκε θυμάμαι την ημέρα
και την παντρεύουν Σάββατο στη Σίτσοβα από πέρα
παντρεύεται τον πιο όμορφο της Σίτσοβας λεβέντη,

μα μέρες τώρα δεν ακούς στην Αλευρού το γλέντι;

-Τ' ακούω γριά μάγισσα που αργαλειοί βροντούνε,

κι ολημερίς υφαίνουνε κι ολημερίς γλεντούνε...

μα θα μπορούσες να μου πεις και πως θα την κλέψω

-Θε να στο πω και τούτο δα και άκου τι θα κάμεις.

το δρόμο για τη Σίτσοβα, τον ξέρεις, δεν είν' έτσι;

-Λέγε γριά και μην αργείς να μην περάσει η νύχτα
για σα λαλήσει ο κόκορας θα πρέπει πια να φύγω.

-Θε να στα πω σαν αστραπή και δέστα στο μυαλό σου.

Της νύχτας την κατάμαυρη την κατσαχνιά θα μάσεις
που κάθε νύχτα ο Λουκάς κει μέσα τη μαζεύει.

Κι όταν καβάλα στ' άλογο, στο Καμαράκι φτάσει,
νερό της νύφης δεν θα πει μην τύχει κι αποστάσει.

Τότε απ' όλα τ' άλογα θα πρέπει να ξεκόψει

και για το λόγο τούτο εδώ, θ' αλλάξει μονοπάτι.

Τότε εσύ απ' το Λουκά την κατσαχνιά θ' απλώσεις
και όλα τ' άλλα τ' άλογα μ' αυτήν θα τα τικλώσεις.

Κι έτσι σαν μείνει μοναχή η νύφη, την αρπάζεις
και στο παλάτι του Λουκά τ' απάτητο την μπάζεις.

-Καταραμένη μάγισσα και τούτο πια το ξέρεις.

-Αφέντη το φαντάστηκα αλίμονο η δόλια

μα σε κανένα αφέντη μου, ορκίζομαι δεν τόπα.
-Λέγε, σ' ακούω μάγισσα, τι άλλο λες ακόμα;
-Γιο θε να κάμεις όμορφο, στη δύναμη λιοντάρι
και τα νερά σου τα πολλά, κανείς δε θα σου πάρει.
-Το νου σου, γρια μάγισσα, αν δε μου λες αλήθεια,
στο Χαρανάκι τ' άπατο, που ξέρεις, θα σε πνίξω,
όπου τα φίδια χύνουνε το μαύρο τους φαρμάκι.
-Όλα σου τάπα αφέντη μου σωστά μα και στην ώρα
και τίποτα στ' ορκίζομαι πως δεν θα μάθει η χώρα.
την ώρα που απόσωσε η μάγισσα το λόγο,
αέρας εσηκώθηκε και λύγισαν τα δέντρα,
και μια βουή ακούστηκε που σούκοβε το αίμα.
Ο πετεινός ελάλησε και φάνηκε η μέρα,
η μάγισσα τaráχτηκε κι η κακομοίρα τρέμει,
τα μαγικά της άρπαξε και στην καλύβα μπαίνει
την πόρτα δεν ξανάνοιξε ούτε το παραθύρι,
κι όσοι περνούσαν από κει να λέγανε πως λείπει.
Περνούν οι μέρες ήσυχες στο όμορφο Καστόρι,
και χαίρονται την όμορφη της Αλευρούς την κόρη
που όρισαν το Σάββατο ο γάμος της να γένει
και που της δίνουν τ' όμορφο της Σίτσοβας λεβέντη.
Ξημέρωσε το Σάββατο, λαμπρή προβάλλει η μέρα,
και του τσοπάνου πιο γλυκιά ακούγεται η φλογέρα.
οι κόρες ετοιμάζουνε στεφάνια από λουλούδια
και οι λεβέντες του χωριού στολίζουν τ' άλογά τους
και βάζουνε τα όμορφα κιλίμια τ' ακριβά τους.
Νωρίς θα στεφανώσουνε της Αλευρούς την κόρη,
στην εκκλησιά την όμορφη που είναι στο Καστόρι.

Έτσι νωρίς να φτάσουνε στη Σίτσοβα κει πέρα
γιατ' είν' ο δρόμος μακρινός και μην περάσει η μέρα.
Η νύφη πρώτη φάνηκε στο άσπρο άλογό της.
Το κοντογούνι έλαμπε το χρυσοκεντητό της
και το φουστάνι κόκκινο σαν τη φωτιά βελούδο.
με τα ολόξανθα μαλλιά σωστές αχτίδες ήλιου
και βέλο από την ακριβή της Βενετιάς δαντέλα.
Δίπλα της έρχετ, ο γαμπρός στο τσίλιο τ' άλογό του,
σωστός λεβέντης και περήφανα τη νύφη καμαρώνει.
κι ακολουθούν συμπέθεροι καβάλα στ' άλογά τους.
Στην εκκλησιά ξεπέξεψαν και μπήκαν για τη στέψη.
Μετά τη στέψη αγκαλιές, φιλιά, τελειώσανε πια τώρα
και καβαλάνε σ' άλογα να πάνε για τη χώρα.
τους ξεπροβάλλει το χωριό , τους σπάζουνε και ρόδια
καλή ζωή για νάχουνε και για τα κατευόδια.
Μα πάντοτε και όμορφα δεν τελειώνουν όλα!!!
Την Καστανιά αφήσανε περάσανε τη λάκκα,
στο Καμαράκι φτάσανε και στη μικρή πλατάνα,
και τότε όλα πιάσανε της μάγισσας τα μάγια.
Σύγγεφο μαύρο απλώθηκε, σκοτείνιασε ο τόπος
κι η νύφη τότε χάθηκε από το άλογό της.
Σκορπίσαν οι συμπέθεροι και τρέμουν απ' το φόβο.
Και ο γαμπρός από κοντά, τραβάει τις κουμπούρες
και ντουφεκάει το σύγγεφο κι αρχίζει τις βλαστήμιες.
Έγινε θρήνος φοβερός σ' αυτό το καμαράκι,
που τρέχει ακόμα δροσερό το λίγο του νεράκι.
Νύχτωσε πια και φύγανε αλίμονο θλιμμένοι,
όλοι που πριν χαιρόντουσαν κι ήσαν ευτυχισμένοι.

Έμεινε μόνη η μάνα της που αδιάκοπα θρηνούσε.

-Καταραμένο εσύ που βρέθηκες καμάρι,
για να ξεκόψει τ' άλογο της νύφης να μην πει
κι έτσι καιρός εδόθηκε στο δαίμονα ν' αρπάξει
την κόρη τη μονάκριβη που είχα στη ζωή.

Απόκαμε η άμοιρη ολημερίς στο κλάμα
και έτσι πια δεν άντεξε και γέρνει στην πλατάνα.

Έτσι καθώς κοιμότανε η μάνα μοναχή
ακουστήκε από πάνω της μια άγνωστη φωνή.

-Τι θα εσύ γερόντισσα, μεσάνυχτα δω πέρα;
-Ποιος είσαι συ που με ρωτάς; νάξερεις τι γυρεύω!!!

Η κόρη μου η άμοιρη, νύφη εδώ εχάθη.

-Δε χάθηκε η κόρη σου, ούτε κακό θα πάθει
και να γυρίσεις σπίτι σου γιατί μπορεί και νάρθει.
-Εσύ την κόρη μου άρπαξες, γυναίκα σου να κάνεις,
χωρίς τη γνώμη του γονιού και την ευχή της μάνας;
δεν ξέρεις πως χωρίς αυτά ο γάμος δε στεριώνει
και σαν δντρί μαραίνεται και πια καρπούς δεν κάνει;
-αυτά είναι τα όμορφα για τους ανθρώπους μόνο.

Γερόντισσα στο σπίτι σου σου λέω να γυρίσεις.
πολύς καιρός επέρασε, ξεχάστηκε η νύφη...

Μα στου αράπη τη σπηλιά κάτι καλό θα γίνει.

Έρθε η ώρα για να βγει ο νέος μας αράπης
να γίνει αφέντης των νεών κι ο δυνατός προστάτης,
θα γίνει δάσκαλος σωστός ο γέροντας πατέρας,
στην πάλεψη κανείς να μην του βγαίνει άλλος.
Το πάλεμά του τα' άρχισε στης Τίκλας το αλώνι
και κάθε νύχτα μάθαινε την τέχνη πιο καλά

κι ανίκητος πια έγινε στα χρόνια τα πολλά.
Μια νύχτα που καμάρωνε το γιο του να παλεύει
εσκέφτηκε πως ήτανε καιρός να ξεμπερδεύει
με τον οχτρό του του Νησιού, καιρός πια να παλέψει.
Και έτσι σκέφτηκε να δει τη μάγισσα και πάλι,
είναι σωστά και σίγουρα τα μαγικά που κάνει,
και κάτι θάχει να μου πει κι αυτή για το σκοπό μου,
είναι η ώρα και αυτή τα μάγια της να κάνει
και στο καμάρι βρέθηκε να στέκει στο πεζούλι.
-Καλώς τον τον αφέντη μου που χρόνια δεν τον βλέπω,
τι έγινες και χάθηκες και νέα σου δεν έχω;
-Άσε τα λόγια μάγισσα, μην κάνεις πως δεν ξέρεις,
όπως τα είπες γίνανε με γιο λεβέντη τώρα,
και τον οχτρό μου σκέφτηκα να φέρω πια στη χώρα
να τον τσακίσω να χαθεί, τη θέλω αυτή την ώρα
και τα νερά μας μπόλικά να τρέχουν όπως τώρα.
-Αφού το θέλεις θα σου πω και άκου τι θα κάμεις,
αφέντη μου το πάλεμα, θέλει γερό δυνάμωμα.
-Λέγε διαβόλου μάγισσα εσύ να με τρελάνεις.
-σακκιάτο κρέας θα το βρεις να τόχεις στο αλώνι
και κάμποσα σακκιά μαλλί που τόχουν να στεγνώνει.
Όταν ο γιος ζητά φαϊ το κρέας να του δίνεις
κι όταν “αυτός” ζητάει φαϊ μαλλί θε να του ρίχνεις.
Και κάτι άλλο αφέντη μου πριν φύγεις θέλα ακόμα.
Όλα αυτά που είπαμε, μήπως κανείς τα ξέρει;
-Βουβάσου γρια μάγισσα κανείς να μην το μάθει
θα τον καλέσω τον οχτρό εγώ να τον παλέψω.
Και πάνω κει στο πάλεμα θα πέσει σα λιοντάρι,

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ο γιος μου ο μονάκριβος που τη σειρά θα πάρει.
θα τον τσακίσει πάνω κει και θα τον τελειώσει.
Και άκου γρια μάγισσα τι τάζω και για σένα.
Για το πολύ που βόηθησες τα μάγια σου θα κάνεις
όπου καλύτερα μπορείς ελεύθερα να βάνεις,
μα να το ξέρεις πάντοτε για το καλό να είναι.
Μα σαν το κάνεις για κακό, γρια θε να σε πνίξω
εκεί που πρωτο σουτάξα δεν θα το λησμονήσω.
-Στ' ορκίζομαι αφέντη μου, πως δεν θα το ξεχάσω
και πάντα θάναι για καλό και το κακό θα πάψω.
Και τέλος όλα γίνανε όπως τα μελετήσαν.
την πονηριά της μάγισσας δεν ξέχασ' ο αράπης
κι έτσι ο γιος του νίκησε το μισητό εχτρό τους.
Κανείς όμως δεν έμαθε τι έγινε η κόρη
της Αλευρούς η άμοιρη που τούκαμε τ' αγόρι.
Η μάγισσα τα μάγια της για το καλό θα κάνει.
Ο θρύλος μας ετέλειωσε και να το μάθουν όλοι
πολλά νερά αν θέλετε, να πάτε στο Καστόρι.

Γιάννης Κορζής

Σημ: Οι τοποθεσίες που αναφέρονται είναι πραγματικές (ο Λουκάς, ο Αγιο-Μάμμας, το Καμαράκι, η Τίκλα, ο Βράχος της Νύφης, η Αλευρού, το Καστόρι-Καστανιά, όσο για το Νησί υπάρχουν Μεσονήσια στο Καστρί, Σίτσοβα, Χαρανάκι).

Στο Καστόρι υπάρχει μαχαλάς που ονομάζεται Καμάρι (καμάρι=πηγή). Αξίζει να σημειωθεί πως ο ιατρός Χ. Π. Κορύλλος και ο Στ. Θεοχάρης το 1891 στο έργο τους “Πεζοπορία από Πατρών εις Καλάμας” στη σελ. 24 γράφουν χαρακτηριστικά “...Ο λαός εν Πελοποννήσω πιστεύει ότι έκαστον χωρίον ή εκάστη περιοχή έχει ίδιον στοιχειό, προστάτην δαίμονα παλαίοντα προς τους ομοειδείς γείτονas και αμυνόμενος υπέρ της ιδίας εκάστου επικρατείας...”

ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΖΑΝΕΜ ΠΟΤΑΜΕ ΜΟΥ

Ποταμέ, τζάνεμ ποταμέ μου
ποταμέ συ όταν γιομίζεις
και βαρείς και φρουματίζεις.

Πάρε με, τζάνεμ ποταμέ μου,
πάρε με στα κύματά σου
στα βεργολυγίσματά σου.

Να με πας, τζάνεμ ποταμέ μου,
να με πας δύση τη δύση
μεσ' στ' Αλήπασα τη βρύση.

Να 'ρχονται, τζάνεμ ποταμέ μου
Να 'ρχονται οι ξανθές να πλένουν
μαυρομάτες να λευκαίνουν.

Μα 'ρθε μια, τζάνεμ ποταμέ μου
μα 'ρθε η μια μα 'ρθε η άλλη
μα 'ρθε η κόρη του μπακάλη
και ψαχολογάει γι' αγάπη.

Δαντέλα πλέχω και δεν αδειάζω
σαν την ξεπλέξω σου κουβεντιάζω,
σκέψου το καλά πριν μ' ακολουθήσεις
γιατ' είμαι φτωχός και φτωχά θα ζήσεις.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΚΟΡΗ ΠΟΥ ΠΑΣ ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ

Κόρη που πας στον ποταμό
τα ρούχα σου να πλύνεις,
πάρε κι εμέ τα ρούχα μου
Ελένη για να πλύνεις.

Να μην τα πλύνεις με νερό
μόν' με τα δάκρυά σου,
και με το μοσχοσάπουνο
που λούζεις τα μαλλιά σου.

Να μην τ' απλώσεις σε δεντρί
ούτε και σε κλωνάρι,
παρά σε πικραμυγδαλιά
π' ανθίζει το Γενάρη.

Να πέφτουν τ' άνθια πάνω σου
τα φύλλα στην ποδιά σου,
να σε γλυκοφιλώ κι εγώ
μέσα στην αγκαλιά σου.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΜΙΑ ΑΥΓΟΥΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Μια αυγούλα Σταυρούλα, θε να σηκωθώ,
μι' αυγούλα θε' να σηκωθώ, να μπω σε περιβόλι,
να κόψω Σταυρούλα, μήλο της μηλιάς
να κόψω μήλο της μηλιάς, κυδώνι της αγάπης,
να κόψω Σταυρούλα κι ένα λιόφυλλο
να παίζω το γιογκάρι.

Γιογκάρι- γιογκάρι, δε βαρείς σκοπό,
για δε βαρείς γιομάτα Σταυρούλα η μαυρομάτα.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

*Παραλλαγή από την «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου*

Μια αυγούλα Σταυρούλα θε' να σηκωθώ,
μι' αυγούλα θε' να σηκωθώ, να μπω σε περιβόλι,
να κόψω μήλο απ' τη μηλιά
Να κόψω μήλο απ' τη μηλιά, κυδώνι της αγάπης,
να κόψω κι ένα λιόφυλλο να κρω τον ταμπουρά μου
-Κατακαημένε ταμπουρά για δε βαρείς γιομάτα
ξανθή και μαυρομάτα.
-Για σφίχτε τα τέλια δυνατά και βάρει με γιομάτα
ξανθή και μαυρομάτα.

ΕΙΔΑ ΤΡΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΙΣΣΕΣ

Είδα τρεις Καστανιώτισσες
και χόρευαν στη στράτα
κι από τις τρεις αγάπησα
μια νέα μαυρομάτα.

(γεια σου Καστανιώτισσά μου
συ μου πήρες τα μυαλά μου).

Το Καστανιώτικο νερό
που είπαν ότι έχει αβδέλλες,
εγώ το εδοκίμασα
κι έχει όμορφες κοπέλες.

(γεια σου Καστανιώτισσά μου
συ μου πήρες τα μυαλά μου).

Το φακιολάκι που φοράς
το χρυσοκεντημένο,
στά κατσαρά μαλλάκια σου
το 'χεις περιπλεγμένο.

(γεια σου Καστανιώτισσά μου
συ μου πήρες τα μυαλά μου).

Μιχαλοπούλου Φλώρα, καταγραφή 1994

ΕΣΥ ΠΑΙΔΙ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟ

-Εσύ παιδί μελαχρινό
    με το χεράκι πίσω
και με τα κατσαρά μαλλιά,
    κάτσε να σε ρωτήσω,
    πού πουλιέται η λεβεντιά
και πού πουλιώνται νιάτα.
-Στη Σπάρτη ειν' η λεβεντιά
    και στο Γεωργίτσι νιάτα
και στην ωραία Καστανιά
    πουλιώνται μαύρα μάτια

Μιχαλοπούλου Φλώρα, καταγραφή 1994

ΑΠΟΨΕ ΚΡΥΟ ΕΚΑΝΕ

Απόψε κρύο έκανε, ορέ κρύο
και τρέμανε τα άστρα,
τα περιγιάλια ανθίσανε
κι οι καπετάν γνοιαστήκαν
κι εσείς περιβολάκια μου
μην παραπονεθείτε.

Ωστε να παν ώστε να 'ρθουν
κι ώστε να διαγυρίσουν
να πάω να βρω τον αρνητή
τον ψεύτη της αγάπης.

Που όταν με φίλαγ' έλεγε
γλυκιά που 'ναι η αγάπη
και τώρα μ' απαράτησε
σαν καλαμιά στον κάμπο.

Θερίζουν παίρνουν τον καρπό
κι η καλαμιά μινέσκει,
βάζουν φωτιά στην καλαμιά
για να μαυρίσει ο κάμπος.
Τούτα κείνα σου τα κρινελίνα σου.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή από λαογραφική εργασία της περιοχής.

Αλλάζει η τελευταία στροφή

*Πάνω να τον καταραστώ
Και πάλι τον λυπάμαι.
Από ψηλά να γκρεμιστεί
και χαμηλά να πέσει
σαν το γυαλί να ραγιστεί
σαν το κερί να λυώσει.*

ΑΣ ΠΑΝ ΝΑ ΙΔΟΥΝ
ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ

Ας παν να ιδούν τα μάτια μου
πώς τα περνά η αγάπη μου,
μην ηύρε αλλού κι αγάπησε
κι εμένα με παράτησε.
Ποιος το είπε βρε μελαχρινό
ποιος το είπε πως δε σ' αγαπώ.
Αν το είπε ο ήλιος να μη βγει
τ' άστρι να μην ξημερωθεί.
Κι αν το είπανε στην εκκλησιά
κερί να μην ανάψω πια,
κι αν το είπανε στη φάμπρικα
τρία κορίτσια αντάμικα,
κι αν τότε τ' αρχοντόπουλο
της Σύρας το ρηγόπουλο,

(ή κι αν τόπε το ρηγόπουλο
της Πάτρας τ' αρχοντόπουλο)
στη Μπαρμπαριά σκλαβόπουλο).

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΚΟΝΤΟΖΥΓΩΝΩ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Κοντοζυγώνω στο χωριό
ως και καλοκαρδίζω,
για δυο ματάκια π' αγαπώ
κλαίω κι αναστενάζω,
κι αν δε τα κλέψω μια βραδιά
βραδιά χωρίς φεγγάρι.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΝΑ 'ΧΑ ΕΝΑ ΜΗΛΟ ΝΑΡΙΧΝΑ

Νά 'χα ένα μήλο να 'ριχνα, στο πέρα παραθύρι,
να τσάκιζα το μαστραπά, πόχει το μόσκο μέσα,
το μόσκο, το τριαντάφυλλο, και το γλυκό κρασάκι.
Και μέσα η κόρη κάθεται, κεντάει χρυσό μαντήλι.
Κέντα το η κόρη κέντα το, και μένα να το στείλεις,
να μην το στείλεις από βραδιού, μα ειδέ το μεσημέρι.
Και κείνη το παράκουσε, κι από βραδís το στέλνει.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

Παραλλαγή από την «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...» του

Π. Παπαζαφειρόπουλου

*Να είχα νεράντζι να 'ρινα, στο πέρα παρεθύρι.
Να τσάκιζα το μαστραπά , πόχει το τζοβαΐρι
Για σε το λέω αγάπη μου, που είσαι στο παρεθύρι.
Το μαντηλάκι όπου κεντάς εμένα να το στείλεις.
Να μην το στείλεις μοναχό, να μην το στείλεις βράδυ.
Κι η κόρη το παράκουσε και μοναχό το στέλνει
Στα γόνατά του τα' άπλωσε και το ξαναρωτάει.
-Για πες μου μαντιλάκι μου αν μ' αγαπά η κυρά σου.
Σύντας σε συλλογίζεται, σύντας σε βάζει ο νους της,
Σαν θάλασσα βουρλίζεται σαν κύμα δέρνει ο νους της,
Σαν το ψαράκι στο γιαλό βροντοχτυπά η καρδιά της.*

ΣΕ ΕΙΔΑ ΝΑ ΚΛΑΔΕΥΕΙΣ

Σε είδα να κλαδεύεις, μια τριανταφυλλιά
κι εβάσταγα τη σκάλα, ν' ανέβεις πιο ψηλά.

Κι από τότε κοπελιά μου
τίκι-τακ-τακ κάνει η καρδιά μου.

Σε είδα να κλαδεύεις, σ' ένα ψηλό δεντρί,
κι αυτό που είδα φως μου, δεν το 'χα ξαναδεί.

Κι από τότε κοπελιά μου
τίκι-τακ-τακ κάνει η καρδιά μου.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΑΥΤΟ ΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΑΚΙ

Αυτό το μπαλκονάκι
ν' ανάψει να καεί
να γκρεμιστεί να πέσει
με την κυρά μαζί,
κι η δούλα να γλυτώσει
να μας κερνάει κρασί.

Μιχαλοπούλου Φλώρα, καταγραφή 1994

ΣΤΗΣ ΒΡΥΣΗΣ ΤΟΝ ΑΝΗΦΟΡΟ

Στης βρύσης τον ανήφορο
ερχόμουν ζαλωμένη
και το κοπέλι του πασά
στο σταυροδρόμι στέκει.
Βριζολογούσε κι έλεγε
βριζολογά και λέει.

-Να (ν)το 'ξερα κακόμοιρο
ότι το λες για μένα,
ν' αφήσω το βαρέλι μου
να σε πετροβολήσω.

-Θέλεις με πέτρα βάρε με
θέλεις με πορτοκάλι
θέλεις με τις πλεξούδες σου
σπάσε μου το κεφάλι.

Μιχαλοπούλου Φλώρα, καταγραφή 1994

*Σημ: το ίδιο τραγούδησε ο Ζούζουλας Ηλίας
με διαφορετικό τον α' στίχο δηλ.
Στης Γκούρνιζας τη γέφυρα αντί στης βρύσης τον ανήφορο.*

ΓΙΑ ΧΟΡΕΨΕ ΛΕΒΕΝΤΗ ΜΟΥ

Για χόρεψε λεβέντη μου
με το βαρύ σου νάζι,
έχω τραγούδι να σου πω
ωραίο που σου μοιάζει.
(κάν' την έτσι, κάν' την έτσι,
τη βεργόλυγή σου μέση).

‘Όταν σ’ εγέννα η μάνα σου
ο ήλιος εκατέβη
και σου ‘δωσε την ομορφιά
και πάλι απάνω ανέβη.
(κάν' την έτσι, κάν' την έτσι,
τη βεργόλυγή σου μέση).

‘Όταν σ’ εγέννα η μάνα σου
όλα τα δένδρ’ ανθούσαν
και τα πουλάκια στις φωλιές
κι εκείνα κελαηδούσαν.
(κάνε νάζι, κάνε νάζι,
τι είσαι ωραίος και σου μοιάζει).

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΣΤΟΥ ΒΟΡΙΑ ΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΑΚΙ

Στου βοριά το μπαλκονάκι
στρώσε μου να κοιμηθώ
στρώσε στρώμα πουπουλένιο
πάπλωμα μεταξωτό
βάλε για μαξιλαράκι
τις πλεξούδες σου τις δυο.

Είσαι άγγελος ωραίος
έχεις μάτια γαλανά
έχεις χείλη κοραλένια
και ολόσγουρα μαλλιά,
κι έτσι τα 'χεις ταιριασμένα
μάτια φρύδια και μαλλιά
σαν τα μάρμαρα της πόλης
που 'ναι στην Αγιά Σοφιά.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΣΗΜΕΡΑ ΛΑΜΠΕΙ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

Σήμερα λάμπει ο ουρανός
σήμερα λάμπει η μέρα,
σήμερα στεφανώνεται
αητός την περιστέρα.

Να ζήσουν χρόνους εκατό
και να τους ξεπεράσουν,
να κάνουν τους εννιά υγιούς
τη μια τη δυχατέρα.

Σαν κυπαρίσσι να σταθεί
σαν τη μηλιά να ανθίσει,
κουμπάρε καλορίζικε
που 'βαλες το στεφάνι
να δώσει ο Θιός κι η Παναγιά
να βάλεις και το λάδι.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

Γαμπρέ μου σε παρακαλώ
μια χάρη σου γυρεύω,
το άνθος που σου δώσαμε
να μη μας το μαράνεις.

Γαρύφαλλο να το κρατάς
τριαντάφυλλο να το 'χεις
κι αν το ιδείς να μαραθεί
και κιτρινοφυλλιάσει
βγάλ' το και στον περίπατο
βγάλ' το και στο σιργιάνι.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ

Βγήκα ψηλά στα διάσελα
κι αγνάντιο στη Μπαρμπάσαινα,
στης Μπαρμπάσαινας τον κάμπο
ο Τριτσιμπίδας κάνει γάμο.
-Ποιόν θα πάρεις Μαριορή;
-Του Τριτσιμπίδα το παιδί,
πόχει στο Άργος κτήματα
στην Πάτρα καταστήματα.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή (από την Εγκυκλ. «Ηλιος»)

Έβγα ψηλά στα διάσελα
Κι αγνάντιο στα Μπαρμπάσαινα
Για να ιδής τον Τριτσιμπίδα
Πώχει αμπέλια και σταφίδα
Πώχει τα σπίτια τα ψηλά
Τα μπαλκονάκια τα πλεκτά
Κι έχει στον πύργο κτήματα
Στην Πάτρα καταστήματα.
Στης Μπαρμπάσαινας τον κάμπο
Τριτσιμπίδας κάνει γάμο
Και καλεί για συμπεθέρους
όλους τους Μπαρμπαसानαίους.
Η Μαριωρή παντρεύεται
κι όλος ο κόσμος χαίρεται.

-Ποιόνε θα πάρεις Μαριωρή;
Του Τριτσιμπίδα το παιδί
Πουν' παιδί και παλικάρι
Και βαρεί και το γιογκάρι.

Σημ: αναφέρεται στο ειδύλλιο του Ν. Τριτσιμπίδα από την Μπαρμπάσαιν Ηλείας. Τραγουδιέται και χορεύεται σε γάμους και λαϊκά πανηγύρια της υπαίθρου. Γράφτηκε πριν από διακόσια χρόνια περίπου και μελοποιήθηκε από κάποιον Τούρκο Σουλεϊμάν που εκχριστιανίστηκε μετά το 1821 και ονομάστηκε Γεώργιος. Ο Γεώργιος με το κλαρίνο διέδωσε το τραγούδι στο Πανελλήνιο. Σε αυτό συνέβαλε και ο αισιόδοξος σκοπός του στα ίχνη του πηδηχτού ή τσάμικου χορού.

ΞΕΚΙΝΗΣΕ Η ΛΕΒΕΝΤΟΥΡΓΙΑ

Ξεκίνησε η λεβεντουργιά
κι όλα τα παλικάρια,
καράβι (ν)αρματώνουνε
νύφη να παν' να πάρουν.
Κι απ' τα τραγούδια τα πολλά
κι απ' τα πολλά ντουφέκια,
αναταράχτη η θάλασσα
κι έσπασε το καράβι,
γέμισε η θάλασσα πανιά
κι οι όχθες παλικάρια.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή
Κι από τα σμπάρα τα πολλά
Και τα πολλά ντουφέκια
Αναταράχτη η θάλασσα
Κι επνίγη το καράβι
Γέμισε η θάλασσα πανιά
Κι η άμμος παλικάρια

ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΑ

Νεραντζούλα φουντωμένη
πού 'ναι τ' άνθη σου,
πού 'ναι η πρώτη σου εμορφάδα
και τα κάλλη σου.
-Φύσηξε βοριάς και νότος
και τα τίναξε.
-Σε παρακαλώ βοριά μου
φύσα ταπεινά
ν' αρμενίσουν τα καράβια
τα Σπετσιώτικα,
για να πάνε στην Αθήνα
και στον Πειραιά
πο 'χει έμορφα κορίτσια
και καλά παιδιά.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΜΑΣ ΠΗΡΑΝ ΤΗΝ ΕΛΕΝΗ

Μάς την πήραν Πάνο μου
μάς την πήραν την Ελένη
την ζαχαρομελιζυμωμένη
μάς την πήραν Πάνο μου
και πάνε σ' άλλη γειτονιά
μάς τηνε πάνε
κι έμειναν σε μας οι ρίζες της
για να πίνουμε τις φαρμακίλες της
και μάς μείναν μας οι κλώνοι της.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΕ ΚΑΚΟΣΚΑΛΙ ΑΝΕΒΑΙΝΑ

Σε κακοσκάλι ανέβαινα
(ν)εχθές το βράδι-βράδι
κεντούσε το σιλάχι του
κι έδεσε το μαντήλι
(ν) οπού μου το κεντάγανε
τρεις αρρεβωνιασμένες.

Η μια κεντάει τον αετό
κι άλλη το μπαξίσι,
κι η τρίτη η καλύτερη
κεντάει χρυσό μαντήλι.
-Κέντα το, η κόρη, κέντα το
κι εμένα να το στείλεις.

*Ζούζουλας Ηλίας
Τσίπουρας Αντώνης
καταγραφή 1994*

ΚΟΜΠΟΓΙΑΝΝΙΤΣΑ

Στην απάνω γειτονίτσα
αγαπώ μια μικρουλίτσα
και στην κάτω την καημένη
αγαπώ μια παντρεμένη.
Το σκυλί της με γαυγίζει
κι ο άντρας της με φοβερίζει.
-Κάνε το σκυλί σου ζάπι
και τον άντρα σου χασάπη.
-Το σκυλί μου εγώ το δένω
και τον άντρα μου τον δέρνω.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

MIA MANA MIA KAKOMANA

Μια μάνα μια κακόμανα
το γιο της καταριέται
-Γιε μου να γίνει πόλεμος
να πας να μη γυρίσεις
-Θα 'ρθει μάνα μ' θα 'ρθει
μια μέρα τ' Αι- Γιωργιού
το μέγα πανηγύρι,
όλοι θα παν στη εκκλησιά,
θα παν να προσκυνήσουν.
Θα πας κι εσύ μανούλα μου
θα πας να προσκυνήσεις.
Θα δεις κορίτσια λεβεντιές
παιδιά σαν κυπαρίσσια,
θα δεις και το στασίδι μου
μαύρο κι αραχνιασμένο.
Τότε κι εσύ θα θυμηθείς
τα λόγια που μου είπες
(ή το γιόκα σου και θα μετανοήσεις).

*Ζούζουλας Ηλίας
Γιαννακούδης Μήτσος
Τσίπουρας Αντώνης
καταγραφή 1994*

*Μία παραλλαγή του ανωτέρω τραγουδιού,
από το Δελτίο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας*

Μια μάνα, μια κακή μάνα, το γιο της καταριέται,
το γιο της τον μονάκριβο, που άλλον γιο δεν έχει.
-Γιε μου, τ' αρκούδια να σε φαν', να σε μακελοκόψουν.
Κι εκείνο πείσμα το 'βαλε, να πάει για να το φάνε.
Φέρνει τ' αρκούδια βουκολειό, τ' αλάφια ημερωμένα.
-Έβγα, μωρή κακόμανα να δεις πώς είν' τ' αρκούδια.
Γιε μου, τ' αρκούδ' που θα σε φάει στον Αϊ-Λιά κοιμάται.
Κι εκείνο πείσμα το 'βαλε, να πάει για να το φάγει.
-Έβγα, μωρέ, παλιάρκουδο, έβγα να πολεμήσεις.
-Σύρε, παιδί μου, σπίτι σου, δεν έχει η μάνα σ' άλλο.
-Έβγα, μωρέ παλιάρκουδο, έβγα να πολεμήσεις.
Κι απ' τα μαλλιά του τ' άρπαξε, κάτου το γονατίζει,
Ψιλή φωνίτσαν έβαλε, όσον κι αν εδυνάσθη.
-Έβγα, μωρή κακόμανα να δεις πώς είν' τ' αρκούδια.

ΠΑΝΩ ΣΕ ΤΡΙΚΟΡΦΟ ΒΟΥΝΟ

Πάνω σε τρίκορφο βουνό
μάνα και δυχατέρα δυο,
μαζεύαν τον αμάραντο
και το μελισσοχώρταρο.
Εκεί που το μαζεύανε
βρήκαν 'ναν πληγωμένο
-Μάνα να τονε πάρουμε
τον ξένονε στο σπίτι μας.
-Μωρ' μείς ψωμί δεν έχουμε
τον ξένο τι τον θέλουμε;
-Μάνα το μοιραδάκι μου
το δίνω στην αγάπη μου.
-Μωρ' μεις ρούχα δεν έχουμε
τον ξένο τι τον θέλουμε;
-Μάνα το σεντονάκι μου
το δίνω στην αγάπη μου.

*Γιαννακούδης Μήτσος
Μιχαλοπούλου Σταυρούλα
καταγραφή 1994*

*Παραλλαγή
Πάνω σε τρίκορφο βουνό
μάνα και δυχατέρα δυο,
μαζεύαν τον αμάραντο
και το μελισσοχώρταρο.*

ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εκεί που το μαζεύανε
Βρίσκουν 'ναν λαβωμένονε.
-Μάνα να τονε γειάνουμε
Τον ξένονε στο σπίτι μας.
-Μωρ' ψωμί δεν έχουμε
Τον ξένο τι τον θέλουμε;
Μάνα το μοιραδάκι μου
Χαλάλι στο ξενάκι μου.
Μωρ' 'μεις σκουτιά δεν έχουμε
Τον ξένο τι τον θέλουμε;-
Μάνα το σεντονάκι μου το δίνεις στο ξενάκι μου.

Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν οι Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς,
Χ. Οικονομάκης, Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας,
Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.

ΣΤΗΣ ΑΓΚΙΝΑΡΑΣ ΤΟΝ ΑΝΘΘ

Στης αγκινάρας τον ανθό
έγειρα ν' αποκοιμηθώ.
Μα ειδέ έγειρα, δεν πλάγιασα
μηδέ τον ύπνο εχόρτασα
Ακώ μιας πέρδικας λαλιά
κλαίει και θρηνεί
μεσ' στα βουνά.

Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.

ΑΓΚΙΝΑΡΑ ΜΕ Τ ΑΓΚΑΘΙΑ

Αγκινάρα με τ' αγκάθια
και με τα λουλούδια τα' άσπρα
Μην παραμυρίζεις τόσο
και με κάνεις και νυχτώσω.
Κι αν νυχτώσεις παλικάρι,
κάτσε να 'βγει το φεγγάρι
Να σε δω να σε γνωρίσω
να σε διπλοχαιρετίσω.
Τίνος είσαι και λυγιέσαι
κι από ποια σειριά κρατιέσαι.
Του σειστή του λυγιστή είμαι,
και του κρασοκεραστή είμαι
Που κερνάει τις κανάτες
και φιλεί τις μαυρομάτες.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΟΝΕΙΡΙΑΣΤΗΚΑ

Μάνα μου ονειριάστηκα
είδα κι αρρεβωνιάστηκα,
το κυπαρίσσι ο άντρας μου
το περιβόλι ο γάμος μου,
και δυο ποτάμια με νερό
μανούλα μ' το συμπεθεριό.
-Το περιβόλι ο ντάφος σου
το κυπαρίσσι ο χάρος σου
και δυο ποτάμια με νερό
τα δάκρυα που θα χύνω εγώ.

Ζούζουλας Ηλίας, καταγραφή 1994

ΞΕΝΙΤΙΑ

Ανάθεμά σε ξενιτιά
με τα δολαρία σου,
μάς πήρες τα παιδάκια μας
και τά 'καμες δικά σου.
Ανάθεμα τα ξένα
που ξενιτεύετε.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

Η ΒΛΑΧΑ

Αφήνω γεια στις όμορφες
και γεια στις μαυρομάτες,
εγώ θα πάω στα Γιάννενα
σου μπέη τα σαράγια.
-Γεια σου χαρά σου μπέη μου.
-Καλώς τηνε τη βλάχα.
-Εγώ είμ' η βλάχα η έμορφη
η βλάχα η παινεμένη
πόχω τα χίλια πρόβατα
τα πεντακόσια γίδια.
Στο 'να βουνό είν' τα πρόβατα
στ' άλλο βουνό είν' τα γίδια
κι ανάμεσα στα δυο βουνά
δώδεκα μύλοι αλέθουν.
Οι έξι αλέθουν με νερό
κι οι έξι με το γάλα
και στον αφρό του γαλατιού
τρία κορίτσια πλένουν.
Το 'να πλένει τους άρρωστους
τ' άλλο τους πληγωμένους,
το τρίτο το καλύτερο
τους αρραβωνιασμένους,
εγώ είμ' η βλάχα η έμορφη.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΔΙΑΜΑΝΤΙ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ

Διαμάντι δαχτυλίδι
φοράς στο χέρι σου
κι απάνω γράφει η πέτρα
θα γίνω ταίρι σου.

Δυο ήλιοι δυο φεγγάρια
βγήκανε σήμερα
τόνα είν' το πρόσωπό σου
τ άλλο είν' τα χείλια σου.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΓΕΡΑΚΙΝΑ

Κίνησε η Γερακίνα για νερό, κρύο να φέρει
Κι έπεσε μες στο πηγάδι κι έβγαλε φωνή μεγάλη.
Κι έτρεξε ο κόσμος όλος, κι έτρεξα κι εγώ ο καημένος
Γερακίνα, θα σε βγάλω και γυναίκα, θα σε πάρω.
Κι έριξα χρυσό κορδόνι και την έπιασ' απ' τη ζώνη.

Πελεκάνου Βασιλική, καταγραφή 1994

Η ΜΠΙΡΜΠΙΛΩ

Έπειτα από πέντε χρόνια
ένα βράδυ με τα χιόνια
γύρισε ξανά στο μύλο
η θεότρελη Μπιρμπίλω.
Έκατσε κοντά στο τζάκι
για να ζεσταθεί λιγάκι.
Τότε ο μυλωνάς τής ψάλλει.
-Δεν καθόσουν στ' αυγά σου
βρε Μπιρμπίλω μου
έχασες εμένα και το μύλο μου.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΡΟΥΣΑ ΠΑΠΑΔΙΑ

Σαν πήρα ‘ναν κατήφορο
στην άκρη στο ποτάμι
και το ποτάμι ήταν θολό
θολό φουρτουνιασμένο.

Φέρνει κοτρώνια ριζιμιά
δέντρα ξεριζωμένα
φέρνει και μια γλυκομηλιά
στα μήλα φορτωμένη.

Κι απάνω στα βλαστάρια της
δυο αδέρφια αγκαλιασμένα
κι άλλοι το λέν’ αντρόγυνο
κι άλλοι πρώτα ξαδέρφια.

Κείνο δεν είν’ αντρόγυνο
δεν είν’ πρώτα ξαδέρφια
παρά είν’ αδέρφια γκαρδιακά.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΜΑΛΑΜΩ

Σαν πας Μαλάμω μ' για νερό
Κι εγώ στη βύση καρταρώ.
Να σου τσακίσω το σταμνί
Να πας στη μάννα σ' αδειανή.
Κι αν σε ρωτήσ' η μάννα σου
-Μαλάμω πού 'ν' η στάμνα σου
-Μάννα μου παραπάτησα
και το σταμνί μου τσάκισα.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΑΧ ΜΥΛΩΝΑ

-Αχ μυλωνά μου
άλεσέ, τ' άλεσμά μου.
-Δεν έχω νερό
δεν έχω καιρό
πάρε τ' άλεσμά σου
και σύρε στο καλό.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ ΤΗΝ ΠΕΘΥΜΗΣΑ

Την αγάπη μου την πεθύμησα
έστειλα να 'ρθει το βράδυ
και δε μού 'κανε τη χάρη.

Μα 'ρθε το πρωί
Τ' αγγελικό κορμί,
μα 'ρθε κι έκατσε κοντά μου
κι αναστέναξε η καρδιά μου.

Μού βρε μια αφορμή
πως ήταν άρρωστη
άρρωστη βαριά στο στρώμα
που να 'χε τη φάει το χώμα.

-Ψηλέ βασιλικέ μου
γιατί μαράθηκες
καινούργια αγάπη βρήκες
κι εμένα μ' άφηκες.

- 'Αστο μάνα το καημένο
γιατί το 'χω μαλωμένο
άστο μάνα κι ας περνάει
τα τσαρούχια του χαλάει.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

Ν' ΕΨΕΣ ΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ

Ν' εψές το δειλινό
κι εψές το βράδυ-βράδυ,
περνάει ένα παιδί
περνάει ένα παλικάρι
κι έπαιρνε γιαρέ
κι έπαιρνε παντινάδα
και με ξύμνησε
στου ύπνου τη γλυκάδα.
Και με γέλασε
πως ήταν ο αδερφός μου
και με φίλησε
στα μάτια και στο φρύδι
και στο μάγουλο,
που 'χε το κοκκινάδι
και κιτρίνισε.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΜΩΡΗ ΚΑΚΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Μωρή κακιά γειτόνισσα
πού το 'βρες το μελάνι
που 'βαψες τα μαλλιάκια σου
και τα 'φτιαξες γαϊτάνι
να σε ζηλέψει ο βασιλιάς
για να σε πάρει ο ρήγας.
-Δε θέλω γω το βασιλιά
μα ειδέ το ρήγα παίρνω,
θα πάρω βεργοτσόπανο
που 'χει το ριζικό του
να (ν)του πηγαίνω το ψωμί
να (ν)το βοηθάω ν' αρμέγει
να με βαστά στα γόνατα
να με φιλεί στα μάτια.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΠΕΡΑ ΜΕΡΙΑ ΜΙΑ ΧΙΩΤΙΣΣΑ

Πέρα μεριά μια Χιώτισσα
μια χήρα Ρουμελιώτισσα
δέρνει τη δυχατέρα της
κρυφά 'πο τον πατέρα της.

-Μη με δέρνεις μητέρα μου
κρυφά από τον πατέρα μου
-Μωρ πού είν' τα δαχτυλίδια σου
μαύρα γλαρά είν' τα φρύδια σου.
-Μάνα ο Γιώργης τα φορεί
από την άλλη Κυριακή.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

Σημ: Ενώ είναι χήρα αναφέρεται πατέρας

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Η ΜΑΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ

Του Γιάννη η μάνα κάθεται
στης φυλακής τη (μ)πόρτα
κι όλο του Γιάννη έλεγε
κι όλο του Γιάννη λέει.

-Γιάννη μου σε φαντάζονται
τόσο αντρειωμένος που 'σαι,
για δε ντζακάς τα σίδερα
δε ρίχνεις τα μπουντρούμια;

-Μάνα ζουρλή, μάνα τρελή
μάνα ξεμυαλισμένη
πόχω στα πόδια σίδερα
στα χέρια χεροπέδες.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΟΥΛΙ

Μια φορά ήμουνα πουλί
και μ' αγαπούσανε πολλοί
τώρα είμαι χελιδόνι
και κανείς δε με ζυγώνει.

Παίρνω 'να έρημο στρατί
πάν' τα ματάκια μου βροχή,
λέει στρατί το μονοπάτι
βάσανα πόχει η αγάπη.

Το μονοπάτι μ' έβγαλε
στην κόρη που με γέλαγε
μεσ' σε μαυρομάτας πόρτα
που την αγαπούσα πρώτα.

Αν είσαι μέσα Βαγγελιώ
έβγα δυο λόγια να σου πω
λέει αν είναι κι η μαμά σου
πάρε με και με κοντά σου.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΘΑ ΑΦΗΣΩ ΓΕΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΛΙΑ

Θ' αφήσω γένια και μαλλιά
για να με λένε γέρο.
Τον πόνο πούχω στην καρδιά
μονάχος μου τον ξέρω.

Γλεντάτε νέοι το ντουινιά
γιατί ο καιρός διαβαίνει
κι όποιος θα μπει στην μαύρη γης
ποτές δεν ξαναβγαίνει.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΑ ΗΜΕΡΩΝΑ

Περδικούλα ημέρωνα
κι εκείνη μ' αγριευότανε,
θύμωσα την έδειρα
στ' άγρια βουνά την έδιωξα,
στα βουνά τα πετρωτά
τα μολυβοσκέπαστα.

Μιαν αυγή μια Κυριακή
πέρασα κι εγώ από 'κει
την ακώ να κελαηδεί
μεσ' του εχθρού μου την αυλή.

-Πέτα η περδικούλα μου
κι έλα στα χερούλια μου.
-Τι να βρω να θυμηθώ
στα χερούλια σου να 'ρθώ.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΓΙΑ ΙΔΕΣΤΕ ΤΟ ΜΑΡΙΟΛΙΚΟ

Για ιδέστε το μαργιόλικο, και το μαργιολεμένο
πώς βάζει το φεσάκι του σαν να 'ναι μεθυσμένο.
Κείνο κρασί δεν έπινε, ούζο για να μεθύσει
η αγάπη το βαλάντωσε, το 'χει βαλαντωμένο.
Σαράντα κίτρινα φλουριά, σε μια κλωστή δεμένα
μιανής Βουλγάρας τα 'δωσε, μινής Βουλγαροπούλας
να κοιμηθούνε μια βραδιά, έξω στο περιβόλι.
Κι ο νιος αποκοιμήθηκε, σε μια μηλιά από κάτω,
να πέφτουν τα' άνθη πάνω του, τα μήλα στην ποδιά του.
Κι ο νιος αποκοιμήθηκε, και του 'φυγε η αγάπη.
-Δώσ' μου Βουλγάρα τα φλουριά, δώσ' μου τα τόσα γρόσια.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

Ο ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΗΣ ΚΑΙ Η ΓΟΥΡΓΑΡΑ

Ένας πασάς ροβόλαγε στις Γουργαριάς τον κάμπο
Βλέπει τον κάμπο είναι πλατύς, τον κάμπο και τα' αρέσει.
Βάνει ζευγάρια ξήντα δυο, ζευγίτες ξηνταπέντε
Βάνει και κρασοπούλισσα μικρή Γουργαροπούλα.
Όσοι διαβάτες κι αν περνούν, ούλοι κρασί να πίνουν.
Περνάει κι έναςπραματευτής της πόλης μπεζεριάνης.
-Γουργάρα φέρε μας κρασί, βάλε ρακί να πιούμε.
Γουργάρα το κρασί είναι πικρό και το ρακί φαρμάκι
Γουργάρα ο κορμάκι σου, μυρίζει σαν το μόσχο.

Δώδεκα χρόνους έκαμα στην Πόλη μπεζεριάνης
Χίλια φλουριά καζάντησα και πεντακόσια γρόσια,
Πάρτα Γουργάρα μια βραδιά να κοιμηθούμ' αντάμα.
-Μετά χαράς αφέντη μου κι ο λόγος σου να γένει.
Και της κοπέλας της μιλάει τη λούζει τη χτενίζει.
Κοπέλα στρώσε τον οντά, σιάξε και τι κρεβάτι
Βάλε πάτους βασιλικό και πάτους μαντζουράνα
Βάλε και στο προσκέφαλο πέντε δραμάκια μόσχο.
Θα πέσει ο νιος να κοιμηθεί με τη Γουργάρα αντάμα.
Κι από τον μόσχο τον πολύ κι από την μυρωδιά του
Ο νιος αποκοιμήθηκε και την αυγή εσηκώθη.
-Γουργάρα δος μου τα' άσπρα μου, δος μου και τα φλουριά μου
-Εγώ χωράφι só 'δωκα να σπείρεις να θερίσεις,
Σαν είν' τα βόιδα σου άμορα, τα' αλέτρια τσακισμένα;

Παραλλαγή από την «Περисυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου

ΠΑΓΙΟΥΛΑ

Πού ‘σουν Παγιούλα π’ άργησες
και λείπεις τρεις ημέρες
ημερούλες Παναγιώτα μου.
Μάνα για ξύλα, για λάχανα ήμουνα
με τα’ άλλα τα κορίτσια.
Κι ο γούμενος Παγιούλα αγνάντευε
από το μοναστήρι.
-Γι’ ανέβα πάνω Παγιούλα στο κελί
κάτι θα σε ρωτήσω.
Κι ανέβη η Παγιούλα στο κελί
κι αρχισαν τα παιχνίδια
τα παιχνίδια Παναγιώτα μου.
-Για γάλι-γάλι γούμενε σφίξε με
γιατί ‘μαι γκαστρωμένη, άγιε γούμενε
να μη χαλάσουμε γούμενε το παιδί
και πάμε κολασμένοι άγιε γούμενε.

Σταυρούλα Μιχαλοπούλου, καταγραφή 1994

ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΛΑ

Κάτου στα δασιά πλατάνια
και στην κρυόβρυση
κάθονται τρία παλικάρια
και μια λυγερή.
Κάθονται και τρών' και πίνουν
και της Διαμάντως λένε.
-Διαμάντω τι είσαι τέτοια
τέτοια κίτρινη;
Μην ο ίσκιος σε μαραίνει
και το κρύο το νερό;
-Μηδέ ο ίσκιος με βαραίνει
είτε το κρύο το νερό.
Ο Γιαννάκης με μαραίνει
τ' ομορφόπαιδο.

*ή με μαραίνει ένας κλέφτης που τον αγαπώ,
να τον πιάστε να τον δείρτε με βασιλικό,
και στα χέρια και τα πόδια με τριαντάφυλλα.*

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΒΓΑΛ' ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ

Βγάλ' το Παρασκευούλα
βγάλ' το μαύρο το μαντήλι,
μην το βάζεις για στολίδι
Γιατί κρύβεις την ελιά σου
και χαλάς την ομορφιά σου.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

*Βγάλ' το Παρασκευούλα
βγάλ' το μαύρο το μαντήλι
γιατί κρύβεις την ελιά σου
και χαλάς την εμορφιά σου.
Στον χορό Παρασκευούλα
στον χορό όταν χορεύεις,
γέρους νέους τους μαραίνεις.
Να σε ιδώ Παρασκευούλα
να σε ιδώ κι εγώ ο καημένος
Γιατί είμαι λυπημένος.*

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΣΗΚΩ ΔΗΜΗΤΡΩ ΚΙ ΑΛΛΑΞΕ

Σήκω Δημήτρω μ' κι άλλαξε
και βάλε τα καλά σου
να πάμε αντάμα Δημήτρω μ' στ' Άγραφα
ψηλά στο Καρπενήσι,
να φάμε αρνάκια Δημήτρω μ' τρυφερά
κριάρια σουβλισμένα
για να βαφτίσω Δημήτρω μ' ένα παιδί
ναβάλω τα' όνομα σου.
Το βάφτισα ρε Δημήτρω μ' το μύρωσα
κι έβαλα τ' όνομά σου.
Στα μάτια μοιάζει Δημήτρω μ' του παπά
στα φρύδια του κουμπάρου,
στα κατσαρά Δημήτρω μ' τα μαλλιά
βρε μοιάζει του Δεσπότη.
-Γι' ανέβα πάνω Δημήτρω μ' στο κελί
να φάμε και να πιούμε.
-Δεν ανεβαίνω γέρο γούμενε
γιατί είσαι σκανταλιάρης.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΤΩΡΑ ΠΛΑΪΝΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ

Τώρα πλαϊνά την άνοιξη
τ' όμορφο καλοκαίρι
που θα γενούμε ταίρι,
που φέρνει ο νιός τα βόιδα του
και πάει στο ζευγάρι,
το τριαντάφυλλο ρωτάει.
Ρούσα ξανθη του πάει ψωμί
του πάει στο ζευγάρι,
το τριαντάφυλλο ρωτάει.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

AMAN AGAPIHMENO MOY

Αμάν αγαπημένο μου
τώρα το βράδυ-βράδυ
πάω στη βρύση για νερό
να πιω και να γεμίσω.
Στη βρύση Τούρκοι κάθονται
στο δρόμο οι χαραμήδες
που χαραμίζουν το φιλί
φιλιούν τις μαυρομάτες.
Εγώ Τούρκους δε σκιάζομαι
Εβραίους δε φοβάμαι
μόν' σκιάζομαι τη μπαμπεσιά
τη μπαμπεσιά φοβάμαι.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΑΡΩΝΕ ΧΗΡΑ ΣΑΡΩΝΕ

Σάρωνε χήρα σάρωνε
σάρωνε την αυλή σου,
σάρωνε και τη ρούγα σου
τι θέλω να περάσω,
να ιδώ τη θυγατέρα σου
να την αρρεβωνιάσω.
Κι αν δε μ' αρέσει η κόρη σου
παίρνω την αφεντιά σου.

*Ξυδιάς Παναγιώτης
Βουρδούσης Γιάννης
Ζούζουλας Ηλίας
Καταγραφή 1994*

*Παραλλαγή
από την «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου*

Σάρωνε χήρα σάρωνε
σάρωνε την αυλή σου,
σάρωνε και τη ρούγα σου
τι θέλω να περάσω,
τη θυγατέρα σου αγαπώ
γυναίκα να την πάρω

κι αν δε μ' αρέσει η κόρη σου
παίρνω την αφεντιά σου.

-Βρε άτιμε η θυγατέρα μου
είν' ήλιος και φεγγάρι

Κι όταν τη δεις θα τρελαθείς
και τα βουνά θα πάρεις.

-Ας την ιδώ κι ας τρελαθώ
Και τα βουνά ας πάρω.

Η

Και αν τη δεις κακόμοιρε

Γίνεσαι δαιμονιάρης.

-Και δαιμονιάρης κι αν γενώ

Και τα βουνά κι αν πάρω

Γυναίκα θα την πάρω.

ΜΑΣ ΠΗΡΕ Η ΜΕΡΑ ΚΙ Η ΑΥΓΗ

Μας πήρ' η μέρα κι η αυγή
και το δόλιο μεσημέρι
για σου Αράπη και Νταβέλη.

Και πού θα λημεριάσουμε
πού θα κάνουμε λημέρι
για σου Αράπη και Νταβέλη.

Σ' αυτή τη ράχη την ψηλή
'κει θα κάνουμε λημέρι
για σου Αράπη και Νταβέλη.

Να φέρνει ο βλάχος το τυρί
και η βλαχούλα το καρβέλι
για σου Αράπη και Νταβέλη.

*Τσίπουρας Αντώνης
Ξυδιάς Παναγιώτης
καταγραφή 1994*

ΠΑΙΡΝΩ ΤΑ ΖΑΓΑΡΑΚΙΑ ΜΟΥ

Παίρνω τα ζαγαράκια μου
και πάω να κυνηγήσω
λαγούς περδίκια για να βρω
και πίσω να γυρίσω.

Μα πήγα και τα έριξα
εκεί ψηλά στα όρη
μου βγάλαν τα κακόμοιρα
μια πλουμισμένη κόρη.

Τόσον ωραία που ‘τανε
και μαργαριταρένια
μα έπλενε και λεύκαινε
σε πλύστρα μαρμαρένια.

Της δίνω το μαντήλι μου
κόρη να μου το πλύνει
κι εκείνη δεν το δέχτηκε
και πίσω μου το δίνει.

Ξένε μου το μαντήλι σου
δε μπορώ να το πλύνω
γιατί είμαι ξένη από μακριά
και βιάζομαι να φύγω.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΓΡΑΜΜΑ ΣΟΥ ΣΤΕΛΝΩ

Γράμμα σου στέλνω καημένη Αγγέλω,
γράμμα σου στέλνω με μπλε μελάνι
να το διαβάσει άλλος δεν κάνει.
Να το διαβάσεις καημένη Αγγέλω
να το διαβάσεις και να το σκίσεις
κι ό,τι σου γράφω να μ' απαντήσεις.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΤΩΡΑ ΗΜΕΡΩΝΕ

Τώρα ημέρωνε,
τώρα η αυγή χαράζει
τώρα τα πουλιά
τώρα τα χελιδόνια
τώρα οι πέρδικες
συχνολαλούν και λένε.
Ξύπνα αφέντη μου
ξύπνα καλέ μ' αφέντη
ξύπνα αγκάλιασε
κορμί κυπαρισσένιο
κι άσπρονε λαιμό
βυζάκια σα λεμόνια
σαν το κρυό νερό.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΕΔΩ ΓΛΕΝΤΑΝ'

Εδώ γλεντάν' Παρασκευούλα μου
ν' εδώ γλεντάν' κάτι καρδιές
πούχουν πολλές λαβωματιές.
Γλεντά και με Παρασκευούλα μου
γλεντά και με η καρδούλα μου
με μια γειτονοπούλα μου.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΟΥ ΓΡΑΦΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΟΥ

Σου γράφω Παναγιώτα μου
παλιά μου φιλενάδα
σου γράφω από τη φυλακή
κι από το Παλαμήδι.
Σου γράφω να μην παντρευτείς
κι άλλον άντρα μην πάρεις.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΔΕ ΛΑΛΕΙΣ ΚΑΗΜΕΝΟ ΑΗΔΟΝΙ

Δε λαλείς καημένο αηδόνι, την αυγούλα με δροσιά
να ξυπνήσεις τον αφέντη, ν' αγκαλιάσει την κυρά.

Ποιος ασίκης σαν εμένα, στο παζάρι θε να βγει
με κουμπούρια δυο στη μέση, και με δίκοπο σπαθί.

Μωρέ πετάχτη η πελεκούδα και της το βάρεσε,
τ' άσπρο της ποδαράκι, τής το μελάνιασε.

Κυρά Γιώργαινά μου, σύμμασε το σκυλί
να μη μας εδαγκώσει, τόχουμε προσβολή.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΤΟ ΜΑΘΑΤΕ ΤΙ ΕΓΙΝΕ

Το μάθατε τι έγινε, κοντά στη γειτονιά μου
Παναγούλα Θεωνιά μου.
‘Νας λοχαγός αγάπησε, δυο πρώτες ξαδερφάδες
τι κακό πάθαν οι μαύρες.
Ανάθεμά σε λοχαγέ, λοχαγέ κι επιλοχία
δεν αγάπαγες τη μία;
Καλά ‘κανα κι αγάπησα, κοντά στη γειτονιά μου
Παναγούλα Θεωνιά μου.
Να ‘χω τον ύπνο διάφορο, και το φιλί κοντά μου
Παναγούλα Θεωνιά μου.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΜΠΗΚΑΝ ΟΙ ΡΟΥΣΕΣ ΣΤΟ ΧΟΡΟ

Μπήκαν οι ρούσες στο χορό
σαν τις βαρκούλες στο γιαλό.
Μπήκανε μια μπήκανε δυο
μπήκε κι η αγάπη π’ αγαπώ.
Της κάνω νόημα κρυφό
φύγε απ’ ευτού κι έλα εδώ.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΑΣΙΚΗΣ ΕΡΟΒΟΛΑΓΕ

Ασίκης εροβόλαγε
στη μέση στο παζάρι
με το μπουζούκι παίζοντας
τον ταμπουρά βαρώντας.
Ωρ' η Καντούλα αγνάντευε
από το παραθύρι.
-Πέρνα ντερβίση πέρναγε
πέρνα και ξαναπέρνα
και στον καλό το γυρισμό
πέρνα κι ανέβα πάνω.
-Σκιάζομαι, Κάντιω, σκιάζομαι
σκιάζομαι απ' το μπέη.
-Ο μπέης λείπει στο τζαμί
λείπει να προσκυνήσει
για δεν του δίνουν τα παιδιά.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

*από την «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου*

*Ένας δερβίσης πέρναγε μέσ' από το παζάρι
Με το γιογκάρι παίζοντας και λιανοτραγουδώντας
Κι η Κάντω τον αγνάντευε από το παρεθύρι
-Πέρνα δερβίση πέρναγε, πέρνα και ξαναπέρνα*

Και στο καλό σου γύρισμα, πέρνα κι ανέβα πάνω.
-Σκιάζομαι Κάντω μ' σκιάζομαι από τον Μπέη
-Ο Μπέης πάει στο τζαμί, πάει να προσκυνήσει.
-Από τι σκάλα ν' ανεβώ, Κάντω μου νάρθω επάνω;
-Το κυπαρίσσι το ψηλό, πού 'ναι στο παρεθύρι
Κείνο έχει κλώνους να πιαστείς σκαλούνια να πατήσεις.
Το κυπαρίσσι αγκάλιασε κι απάνω ανεβαίνει.
Φιλεί την Κάντω σταυρωτά στα μάτια και στα φρύδια.
Τα παλαμάκια βάρεσε της δούλας της μιλάει.
-Ψήστε του δέρβη έναν καφέ κι ανάψτε του μια βέργα.
Κι ακόμα ο λόγος έστεκε και συντυχιά κρατιέται,
κι ο μπέης ξαναγύρισε απ' το προσκύνημά του.
Βαρεί την πόρτα δυνατά φωνάζει και της δούλας.
-Κρύψε με, Κάντω, κρύψε με, μη με σκοτώσει ο μπέης
-Δεν είσαι μήλο να σε φά, κυδώνι να σε κρύψω
Δεν είσαι κορφομάντιλο στην τσέπη να σε βάλω.

ΕΛΑ ΟΠΩΣ ΕΡΧΟΣΟΥΝ ΠΡΩΤΑ

Έλα όπως ερχόσουν πρώτα,
έλα κι άνοιξε την πόρτα
έλα, έλα να σου λέω
μη με τυραννάς και κλαίω.

Πήρα ρόκα, πήρα αδράχτι
και πηγαίνω φράχτη-φράχτη,
βλέπω νέες να κεντάνε
και το μάτι μού πατάνε.

Σεις κορίτσια που κεντάτε
και το μάτι μού πατάτε
μάθετέ με τα κεντίδια
να σας μάθω εγώ παιχνίδια.

Κι όταν θ' αρραβωνιαστείτε
τότε θα με θυμηθείτε.

*Ξυδιάς Παναγιώτης
Τσίπουρας Αντώνης
Καταγραφή 1994*

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΟΧΑ ΤΑ ΜΕΡΗ

Άειντε το Λενιώ μου
κατά του Σοχά τα μέρη
έκανα ένα καλοκαίρι
κι είδα βρύσες και καμάρια
θάλασσες και τα καράβια
κι είδα μια Σοχωτοπούλα
όμορφη κι αρχοντοπούλα
κι έπλεκε το συργαϊτάνι
δεκαοχτώ λογίων το κάνει.
-Πλέχε το άειντε μωρ' Ελένη
πλέχε το και κρούστελλέ το
και για μένα φύλαξέ το
να το βάλω στ' άρματά μου
στα διπλογυρίσματά μου.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΘΕΩΝΙΤΣΑ

- Απόψε Θεωνίτσα μου
θα κοιμηθώ μαζί σου
βάλε τα στρώματα διπλά,
διπλά τα μαξιλάρια
- Σαν κοιμηθείς λεβέντη μου
τι λες πως θα μου κάνεις;
- Θα σου ξηλώσω τα κουμπιά
φιλιώντας τις ελιές σου.
- Ορέ για σένανε λεβέντη μου
χαλάλι σου τα κάλλη.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΧΟΡΕΥΕΙ Η ΓΑΛΑΝΗ

Ελάτε για ν' ακούσετε
βιολιά, νταούλια και κλαρίνα
περάστε απ' την Καθολική
κι απ' τη Φανερωμένη
εκεί θ' ακούσετε βιολιά,
κλαρίνα και νταούλια.
Μπροστά χορεύει η γαλανή
και σειέται και λυγιέται
κι από το σείσμα το πολύ
κι από το κούνημά της
εκόπη τ' αργυρό κουμπί
κι εφάνη ο λαιμός της
άλλοι το λένε μάλαμα
κι άλλοι το λεν ασήμι.
Κείνο δεν είναι άλαμα,
Κείνο δεν είν' ασήμι
Παρά είναι της γαλανής
Ο κρουσταλλένιος κόρφος.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΣΙΓΑ ΤΗΝ ΑΜΑΞΑ

Σιγά καλέ μου σιγά
σιγά την άμαξα
σιγά-σιγά την άμαξα
γιατί 'ναι μέσα η βλάμισσα.
Σιγά-σιγά και ταπεινά
μην πάρουν τ' άρματα φωτιά
και κάψουν τα βαϊτικά
κι όλα τα Μπογιανίτικα
και κάψουνε κι εμένανε
που μ' έχει η μάνα ένανε.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΕΓΩ ΠΟΥ ΕΠΙΑΣΑ ΔΕΝΤΡΙ

Εγώ που έπιασα δεντρί
με τη μια και με την άλλη
ζάλη μου 'ρθε στο κεφάλι.
Η μια μου λέει αν μ' αγαπάς
κι η άλλη με χαϊδεύει
ταληράκι μου γυρεύει.
κι η τρίτη η μικρότερη
πάνει στρώνει μεσ' τη μέση
να διαλέξω ποια μ' αρέσει.
Κι εγώ σαν ήμουν πονηρός
έπιανα ψιλό μετάξι
και καμιά να μη χολιάσει
πρώτα φιλώ μια ανύπαντρη
μετά μια παντρεμένη
όπου ήταν μαθημένη
και παραδευτερότερα
και την άλλη που 'ταν χήρα
ψυχικό την κακομοίρα.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΑΓΑΠΗΣΑ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟ

Αγάπησα μελαχρινό, με δυο μαύρα ματάκια
με βελουδένια μάγουλα και με σγουρά μαλλάκια.

Αχ, μαυρομάτα, μαυροφρύδα μη με τυραννείς
θα με δεις σε άλλα χέρια και θα λυπηθείς.

Όταν μου είπες έχε γεια και γύρισες και μ' είδες
κλωνάρι απ' την καρδούλα μου, ξεκλώνισες και πήρες.

Αχ, μαυρομάτα, μαυροφρύδα μη με τυραννείς
θα με δεις σε άλλα χέρια και θα λυπηθείς.

Π. Ξυδιάς, Γιαννακούδης Μήτσος, καταγραφή 1994

ΛΑΛΕΙΣ ΑΗΔΟΝΙ

Λαλείς αηδόني, μωρ' αηδόني
λαλείς αυγούλα με δροσιά
να ξυπνήσεις τον αφέντη
να φιλήσει την κυρά.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΕΣΜΙΞΑΜΕ ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΝΤΕΡΤΙΛΗΔΕΣ

Εσμίξαμε εμείς οι ντερτιλήδες
τα ντέρτια μας να σμίξουμε
και τα παράπονά μας
για ζούμε, για πεθαίνουμε
ορέ και σ' άλλο τόπο πάμε.
Να χαμηλώναν τα βουνά
να ψήλωναν κι οι κάμποι.
Έβγα να σε δω να παρηγορηθώ
να βλέπουν την αγάπη μου
πώς στρώνει και κοιμάται
έβγα να σε δω να παρηγορηθώ.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΚΑΛΑ ΤΟ ΠΙΝΩ ΤΟ ΚΡΑΣΙ

Καλά το πίνω το κρασί, καλά το στραγκουλάω
κι όταν μου λένε πλέρωσε, τη μπότσα τρεις παράδες
βαριά μου κακοφάνη, και στρίβω το μουστάκι
μουστάκι με καραμπογιά και φρύδια μου γραμμένα
και συ μεσούλα μου λιανή με τα πολλά τα' ασήμια
πολύ τον χάρης το Μοριά και του Μυστρά τα μέρη
πολύ και την Ντροπολιτσία, το ξακουσμένο Ανάπλι.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΕΥΠΙΝΑ ΚΑΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Το βλέπεις κείνο το βουνό, πουν' πιο ψηλό απ' τ' άλλα,
πόχει ανταρίτσα στην κορφή και καταχνιά στον πάτο
πόχει 'ναν πύργο γυάλινο με τζάμια κρυσταλλένια;
Εκεί κοιμάται μια ξανθή, μιας χήρας θυγατέρα.
Μα πώς θα την ξυπνήσουμε και πώς να ντης το πούμε;
-Ξύμνα καημένη Αναστασιά και μην βαριοκοιμάσαι,
γιατί μας πήρε η χαραυγή το δόλιο μεσημέρι,
παν τα πουλάκια στη βοσκή κι οι λυγερές στις βρύσες.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΝΤΕΛΗ ΠΑΠΑΣ

Ντελή παπάς λειτούργαγε σε μέγα μοναστήρι.
Φυσάει αέρας τα ιερά και πέφτει το ποτήρι.
Κι ούλο το βιός του ξόδεψε για να βρει ελεημοσύνη.
Το βιός του δεν του έφτασε, πουλάει την παπαδιά του.
-Πόσο παπά την παπαδιά για να την αγοράσω;
-Χίλια 'χει το 'να μάγουλο και άλλα χίλια τ' άλλο,
το λυγερό της το κορμί, καν μετρημό δεν έχει.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

*από την «Περисυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων...»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου*

*Ένας παπάς λειτούργαγε σ' ένα έρημο 'κλησάκι
Κι απ' το πολύ λειτούργημα κι από την ψαλμωδιά του
Εφάλαρε το χέρι του κι έπεσε το ποτήρι
Κι ούλο το βιός του το δωκε δε βρίσκει ελεημοσύνη.
Πουλάει και την παπαδιά, πουλάει τη μαυρομάτα
Παρασκευή την έλουζε Σαββάτο τη χτενίζει
Την Κυριακή τ' απόγιομα τη βγάζει στο παζάρι
Πόσο παπά την παπαδιά, πόσο τη μαυρομάτα;
-Χίλια 'χει το 'να μάγουλο και άλλα χίλια τ' άλλο,
το λυγερό της το κορμί, καν μετρημό δεν έχει.
Στρώσε παπά μου την ποδιά για να σου τα μετρήσω.*

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ ΜΠΙΡΜΠΑΤΟΓΙΑΝΝΟΥΛΑ

Δε στόπα μια, δε στόπα δυο
δε στο είπα τρεις και πέντε,
μωρ' Γιαννούλα, μπιρμπατογιαννούλα
μην περπατάς ταρναριστά
και σειέται η φορεσιά σου
μωρ' Γιαννούλα, μπιρμπατογιαννούλα.
Κι εμάρανες έναν παπά
πέντε έξι καλογήρους
μωρ' Γιαννούλα, μπιρμπατογιαννούλα
Κι εμάρανες κι εμένανε.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΠΑΠΑΔΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ

Παπάδες και γραμματικοί
πού το είδατε γραμμένο
πως δε φιλιούνται οι παπαδιές (δισ)
μηδέ οι παπαδοπούλες.
Γλυκό μωρέ που ήταν το φίλημα (δισ)
μιανής παπαδοπούλας
γλυκό μωρέ γλυκό
σαν να τρως μια προσφορά
μωρέ με μέλι γινωμένη
με μέλι και με ζάχαρη,
μοσχομυρισμένη.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΝΑ ΜΗ ΜΑΣ ΔΟΥΝ

Κει που πας ψηλά στη φτέρη
κι εμένανε κοντοκαρτέρει
παίζοντας να πάμε οι δυο
να μη μας μάθει το χωριό.
Να μη μας δουν ματάκια μου
να μη μας δούνε τα πουλιά
να μη μας δουν τα χελιδόνια
γεια σου αγάπη μου αιώνια.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΕΝΑ ΚΟΜΜΑΤΙ ΣΥΝΝΕΦΟ

Ένα κομμάτι σύννεφο
Μωρ' παπαδούλα μου
κι ένα κομμάτι αντάρα
Βασίλω σκανταλιάρα.
Εκόπη από τον ουρανό
Μωρ' παπαδούλα μου
κι έπεσε μες στ' αμπέλι
διαβολεμένη Ελένη.
Κι άλλοι το λένε σύγνεφο
κι άλλοι το λεν αντάρα
Βασίλω σκανταλιάρα.
Βρε, κείνο δεν είναι σύγνεφο
κείνο δεν είν' αντάρα
Βασίλω σκανταλιάρα.
Παρά είν' η κόρη του παπά
πόρχεται απ τ' αμπέλι
διαβολεμένη Ελένη.
Φέρνει σταφύλια στην ποδιά
τα κίτρα της στην αγκαλιά.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

*Παραλλαγή από το βιβλίο «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου, Πάτρα 1887 σελ. 138*

Ένα κομμάτι μάλαμα, μωρή παπαδοπούλα μου
Κι ένα κομμάτι ασήμι
Κόρη κάμε ελεημοσύνη.
Εκόπη από τον ουρανό μωρή παπαδοπούλα μου
Κι έπεσε μέσ' στο διάβα
Ρούσα μου μαλλιιά και μαύρα.
Κείνο δεν είναι μάλαμα μωρή παπαδοπούλα μου
Κείνο δεν είν ασήμι
Κόρη κάμε ελεημοσύνη
Παρά είν' η τσιούπα του παπά μωρή παπαδοπούλα
Πόρχεται απ' τα' αμπέλι
Κόρη αρρεβωνιασμένη.
Φέρνει τα μήλα στην ποδιά μωρή παπαδοπούλα μου
Τα κίτρα στο μαντήλι
Κόρη κάμε ελεημοσύνη
Δυο μήλα της εγύρευα, μωρή παπαδοπούλα
Κείνη πολλά μου δίνει
Κόρη κάμε ελεημοσύνη

ΤΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ

Της Γαλανής το φόρεμα
της ρούσας το φουστάνι
ξήντα ραφτάδες το 'ραβαν
κι εξήντα μαθητάδες.
Κι ένα μικρό ραφτόπουλο
ράβει και τραγουδάει.

-Τραγούδα το βρε πούστικο
κι αν δεν το μαρτυρήσω.

-Το τι θα πεις ρε βλάμικο,
το τι θα μαρτυρήσεις
της γαλανής το φόρεμα
μαζί της θα το λειώσω.

Ευδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟ

Της γαλανής το φόρεμα της ρούσας το φουστάνι,
'ξήντα ραφτάδες το 'ραφταν κι εξήντα μαθητάδες.
Κι ένα μικρό ραφτόπουλο, ράφτει και τραγουδάει.

- Φουστάνι χρυσοφούστανο και χρυσοκεντημένο
Να 'βλεπα την κυρούλα σου το βράδυ στο κρεβάτι.

Βασιλοπούλα τ' άκουσε από το παρεθύρι.

- Τι λες μωρέ ραφτόπουλο, τι λες μωρέ ραφτάκι,

*αν δεν το ειπώ στον μάστορη, ρόγα να μη σου δώσει.
- Κι εγώ το λέω στο βασιλιά πως σ' έχω φιλημένη.*

ΚΙΤΡΙΝΟ ΛΑΛΟΥΔΑΚΙ ΜΟΥ

Κίτρινο λαλουδάκι μου
    πότε θα κοκκινίσεις
για να μας καλοκαρδίσεις.
Αμάν τώρα πλαϊνά την άνοιξη
    τ' όμορφο καλοκαίρι
    έλα να γινούμε τάιρι.
Που παίρνει ο νιος τα βόιδα του
    λέει και πάει στο ζευγάρι
    το τριαντάφυλλο ρωτάει.
Ρούσα ξανθή του πάει ψωμί
    λέει του πάει στο ζευγάρι
    το τριαντάφυλλο ρωτάει.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΜΑΝΟΥΣΑΚΙΑ

Εμένα η μάνα μ' έστειλε να μάσω μανουσάκια.
Μανουσάκια, μανουσάκια, μόσχος και γαρυφαλάκια.
Σαν πήγα και τα μάζεψα και τα 'κανα ματσάκια
Μανουσάκια, μανουσάκια, μόσχος και γαρυφαλάκια.
Στην αγορά τα πούλησα και πήρα καραβάκια
μανουσάκια στο ποτήρι κι η Λενιώ στο παρεθύρι.
-Σαν τι τον έχεις τον παπά και κάθεσαι κοντά του
μανουσάκια στο ποτήρι, να σε φίλαγα στα χείλη.
Τον έχει η μάνα μ' αδελφό κι εγώ τον έχω μπάρμπα
μανουσάκια στην αυλή σου 'γώ σου πήρα το φιλί σου.

Βασιλική Πελεκάνου, καταγραφή 1994

ΛΑΛΟΥΔΙ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ

Λαλούδι της Μονεμβασιάς (δισ) και κάστρο της Αθήνας
Και Παλαμήδι τ' Αναπλιού άνοιξε να μπω μέσα.
Να δω τις Αναπλιώτισσες, τις Αναπλιωτοπούλες
Πώς πλένουν πώς λευκαίνουνε, πώς μοσχοσαπουνάνε.
Με τόνα χέρι πλένουνε, με τα' άλλο σαπουνάνε
Και με τα δυο τα χέρια τους στο κάστρο πολεμάνε.

Ελένη Τζαμούρη, καταγραφή 1975
(Λαλούδι= βράχος)

ΣΑΡΑΝΤΑ ΜΕΡΕΣ ΠΕΡΠΑΤΩ

Σαράντα μέρες περπατώ
για να βρω τον πλεματικό
κι απάνω στις σαράντα δυο
τον ηύρα τον πλεματικό.
-Πλεματικέ μου σήμερα
συχώρα μου τα κρίματα.
Τα κρίματά σου είναι πολλά
δε συχωριούνται μια φορά.
Τετράδη λάδι, ψάρι να μη φας
τις όμορφες να μην παρακοιτάς.

Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη), 76 ετών, στις 7-5-1975

ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΟΥΣ ΠΕΡΠΑΤΟΥΣΑ

Πέντε χρόνους περπατούσα το βουνό-βουνό
το Ελενάκι μου, το βουνό-βουνό,
μα είχα χάσει την αγάπη ψάχνω να τη βρω
το Ελενάκι μου, ψάχνω να τη βρω.
Κι άμα πήγα και την ηύρα μέσ' στην Καστανιά,
το Ελενάκι μου, μέσ' στην Καστανιά,
τα μαλλιά της ξεπλεμένα και λουζότανε
το Ελενάκι μου, και λουζότανε.
Τότε πείσμωσε ο Γιαννάκης και την έδειρε
το πρωί όταν σηκώθηκε το μετάνιωσε
το Ελενάκι μου, το μετάνιωσε.
Σήκω πάπια, σήκω χήνα σήκω κι άλλαξε
το Ελενάκι μου, σήκω κι άλλαξε
να σε ιδούν τα παλικάρια να μαραίνονται
να σε ιδώ κι εγώ ο Γιαννάκης, να σε χαίρουμαι.

Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη), 76 ετών, στις 7-5-1975

ΝΑ ΦΤΙΑΞΩ ΚΗΠΟ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

Να φτιάξω κήπο κόρη μου να σε πετύχω
κήπο και παράκηπο, ωραίο αμπέλι
συ με τρέλανεσ καημένη.
Θέλω να φτιάξω και μπαξέ
να δεντροφυτέψω
κόρη μου να σε διαλέξω.
Να μου μιλούν -αμπελουργέ
κόψε σταφύλι το ρήγινο (ρόδινο;) σα χείλι.
Φόρα τα σκαρπινάκια σου
έμπα στη μέση και κόψε όποιο σ' αρέσει
Θέλεις μήλα κόψε φάε, θέλεις κυδώνι
κανείς δεν σε μαλώνει,
θέλεις πορτοκάλι
στον κόσμο δεν είν' άλλη.

Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη), 76 ετών, στις 7-5-1975

Παραλλαγή

*από το βιβλίο «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου, Πάτρα 1887 σελ. 138*

Ψηλό βουνό θα ν' ανεβώ, να στο ειπώ, να μη στο πω
να φτιάσω κήπο
μπέλτα και σε πετύχω.
Κήπο και παράκηπο, κοντοχαϊδεμένη μου
κι ωριόν αμπέλι

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

και τόπον για να μπαίνει.
Νάρχονται οι μελαχρινές, να στο ειπώ να μη στο ειπώ
Να κόβουνε σταφύλια
Να τις φιλώ στα χείλια.

ΝΑ ΉΤΑΝ ΤΑ ΝΙΑΤΑ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ

Να 'ταν τα νιάτα δυο φορές
τα γηρατειά καμία
Τώρα θ' αρχίσω να πουλώ τα γηρατειά
για ν' αγοράσω νιάτα.
Να ξανανιώσω πουλί μου μια φορά
να βγω να σεργιανίσω,
να φορέσω το φεσάκι μου
να έβγω πουλί μου στο παζάρι.

Ελένη Τριανταφύλλου (Βυνιο-Ελένη), 76 ετών, στις 7-5-1975

ΓΛΕΝΤΑΤΕ ΝΕΟΙ ΤΟ ΝΤΟΥΝΙΑ

Μωρέ γλεντάτε νέοι το ντουνιά
γιατί ο καιρός διαβαίνει.
Τα νιάτα και η λεβεντιά,
δεν είναι πουλί μου όλη μέρα,
παρά είναι σαν τα σύννεφα πουλί μου
που φεύγουν στον αέρα.

Τζαμούρη Ελένη, καταγραφή 1975

ΒΛΑΧΟΥΛΑ ΕΡΟΒΟΛΑΓΕ

Βλαχούλα εροβόλαγε από ψηλή ραχούλα
φέρνει τη ρόκα φουντωτή τ' αδράχτι της γιομάτο.
Τσοπάνος την απάντησε στέκει και τη ρωτάει.
-Βλαχούλα πούθε έρχεσαι και πούθε κατεβαίνεις;
-Από τα πρόβατα έρχομαι στο σπίτι μου πηγαίνω
πάω να πάρω το ψωμί και πίσω να γυρίσω.
-Βλαχούλα δεν παντρεύεσαι τσοπάνο άντρα να πάρεις,
να σου φυλάει τα πρόβατα, να σου φυλάει τα γίδια.

Τζαμούρη Ελένη, καταγραφή 1975

ΜΠΗΚΑΝ ΤΑ ΓΙΔΙΑ ΣΤΟ ΜΑΝΤΡΙ

Μπήκαν τα γίδια στο μαντρί
Χρυσούλα κι αδελφούλα
τα πρόβατα στη στρούγκα
κι η Χρύσω δεν εφάνηκε
να πάει κοντά στα γίδια
ρωτάτε τους τσοπάνηδες
Χρυσούλα κι αδελφούλα
και τους τσοπαναραίους
να μην την είδαν πουθενά
τη Χρυσή, Χρυσούλα
σε καμιά κοντοραχούλα
Εψές προχθές την είδαμε
στου τσέλιγκα τη στάνη
με κεντητό φουστάνι
και κένταγε μια τραχηλιά
τ' αντρός της μια σακούλα.

Δημήτρης Πελεκάνος, καταγραφή 1994

ΠΑΝΩ ΣΕ ΨΗΛΗ ΡΑΧΟΥΛΑ

Πάνω σε ψηλή ραχούλα
κάθεται μια βλαχοπούλα
και τη ρόκα της βαστάει
πρόβατα κι αρνιά φυλάει.

Ροβόλα τα, ροβόλα τα
βλαχούλα μου τα πρόβατα.

Τσοπανόπουλο από πέρα
τραγουδάει με τη φλογέρα.
Το 'χει η αγάπη μπερδεμένο
στην καρδιά βαλαντωμένο.

Ροβόλα πετροβόλα τα,
βλαχούλα μου τα πρόβατα.

Βουρδούσης Γιάννης, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΣΙΓΑΛΑ ΠΟΥ ΒΡΕΧΕΙ Ο ΘΕΟΣ

Σιγαλά που βρέχει ο θεός
σιγαλός ψιχαλισμός
σιγαλά πάω κι εγώ
στην αγάπη π' αγαπώ.
Πάω τη βρίσκω και κεντάει
της μιλώ δε μου μιλάει
μίλησε παλιά μου αγάπη
γιατί πνίγουμει στο δάκρυ.

Αντώνης Τσίπουρας, καταγραφή 1994

ΟΡΕ ΤΙ ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ ‘ΜΑΙ ‘ΓΩ

Ορέ τι καλό παιδί ‘μαι ‘γω
κρασί, ρακή δεν πίνω
κι όπου το βρω δεν τ’ αφήνω.
Την ευχή μου να ‘χεις
αργαλειό να μάθεις
χέρια πόδια να κουνάς
τη σαΐτα να πετάς.
όπαλα, όπαλα,
πέστε νιές τουρλόκωλα.

Αντώνης Τσίπουρας, καταγραφή 1994

Παραλλαγή από τη Δημοτική Ανθολογία Λελέκου

*Κάμε με κυρά γαμπρό
Και καλό παιδί είμ’ εγώ
Κι όπου το βρω δεν τα’ αφήνω.
Τα παπούτσια που φορώ
Του Γιαννάκη τα χρωστώ
Τραραρί ταρί ταρέλι
Το βρακί μου είναι κουρέλι
Και αν μ’ ερωτήσεις γιάντα
Είμαι μεθυσμένος πάντα.*

ΠΕΡΑ ΣΤ' ΑΚΡΙΝΑ ΧΩΡΙΑ

Πέρα στ' ακρινά χωριά
έχω μια αγαπητικιά
άλλοι τη λεν' μαυριδερή
άλλοι βλογοκομμένη
κείνη δεν είν' μαυριδερή
δεν είν' βλογοκομμένη
έχει της χήνας το λαιμό
της πέρδικας τα κάλλη.
Κινώ μια Κυριακή κρυφά
περνώ απ' τη γειτονιά της
ακώ μαγγάνια και βροντούν
ανέμες κι ανεμίζουν
ακώ και την αγάπη μου
στον αργαλειό να υφαίνει.

Αντώνης Τσίπουρας, καταγραφή 1994

Παραλλαγή

*από το βιβλίο «Περισυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων»
του Π. Παπαζαφειρόπουλου, Πάτρα 1887 σελ. 138*

*Στην παραπάνω γειτονιά, έχω μια διαλεμένη
Κι άλλοι τη λεν' μαυριδερή, άλλοι βλογοκομμένη
κείνη δεν είν' μαυριδερή, δεν είν' βλογοκομμένη
ασπρίζει σαν τα γάλατα και λάμπει σαν τον ήλιο
έχει της χήνας το λαιμό, της πέρδικας τα κάλλη.*

Θελα περάσω μια βραδιά να της το ευώ τραγούδι.
Περνάω μια περνάω δυο, πάνω στα τρία βράδια
ακώ μαγγάνια και βροντούν, ανέμες κι ανεμίζουν
ακώ και την αγάπη μου, στον αργαλειό να υφαίνει
θε μου να τσακιστεί το αντί, να ραγιστεί το χτένι,
να της κοπούν πολλές κλωνές να κάθεται να δένει
να βαριεστήσει δένοντας να βγει στο παρεθύρι.

ΑΠΟΨΕ ΕΙΔΑ ΣΤΟΝ ΎΠΝΟ ΜΟΥ

Ν' απόψε είδα στον ύπνο μου
είδα στο όνειρό μου
είδα 'να φίδι με φτερά
φίδι με δυο κεφάλια
το έδειρα το μάλωσα
'κείνο απάνου πέφτει
ξήγα μου μάνα τ' όνειρο

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΑΚΙ ΑΡΜΕΝΙΖΕ

‘Να караβάκι αρμενίζε
στ’ Ανάπλι απόξω από την πόλη
Βασίλω καλέ μου το τιμόνιζε
κι Ανθούλα τ’ αρμενίζει
Ρηγόπουλο την πάει κοντά
μωρέ παρακαλώντας
-Δος μου Βασίλω το φιλί
κι Ανθούλα μαύρα μάτια
-Βαστήξου ρε ρηγόπουλο
ν’ αράξει το καράβι
ώστε να βγούμε στη στεριά
να πιάσουμε λιμάνι
να δεις Βασίλω φίλημα
κι Ανθούλας μαύρα μάτια.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΤΡΙΑ ΚΑΛΑ ‘ΝΑΙ ΣΤΟ ΝΤΟΥΝΙΑ

Τρία καλά ‘ναι στο ντουνιά
και στον απάνου κόσμο
η νιότη και η λεβεντιά
και το καλό κορίτσι
ορέ τ’ ακούτε σεις οι ανύπαντρες
και σεις καλοί λεβέντες.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΒΑΡΟΥΝ ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ

Βαρούν τα σίδερα αμάν, αμάν
όσο βαρούν τα μαύρα ρούχα
όπου τα φόρεσα κι εγώ αμάν, αμάν
για μιαν αγάπη που ’χα.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΒΡΕ ΤΩΡΑ ΤΙΣ ΑΠΟΚΡΙΕΣ

Άντε βρε τώρα τις Απόκριες
τώρα θα 'ρθουνε μαθές
να παντρεύονται οι γριές
και να μένουνε οι νιές.
Όσες γριές τ' ακούσανε
όλες επηλαλούσανε.
Μια γριά μπαμπόγρια
δε μπορεί να πάει κοντά
και φωνάζει από μακριά.
-Φέρτε μου κι εμένα δυο
ένα γέρο κι ένα νιό
να 'χω γέρο στη δουλειά
και το νιό στην αγκαλιά.

Τσίπουρας Αντώνης, καταγραφή 1994

ΜΙΑ ΧΗΡΑ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΣΣΑ

Μια χήρα Ρουμελιώτισσα
δέρνει τη θυγατέρα της
κρυφά από τον πατέρα της
-Μη με δέρνεις, μητέρα μου,
κρυφά από τον πατέρα μου
εγώ το Γιώργη αγαπώ
και θα τονε παντρευτώ
--Μωρ' πουν' τα δαχτυλίδια σου
Πού 'ναι τα μαύρα φρύδια σου;
-Μάνα ο Γιώργης τα φορεί
από την άλλη Κυριακή.

Βουρδούσης Γιάννης, καταγραφή 1994

ΝΕΙΧΑ ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ

Ν' είχα μια αγάπη, πες το πουλί μου
στον καιρό μου, κείνη ήταν τα μάτια μου
ήταν το φως μου.

Μα την αγαπούσα πιστά και πιστεμένα
ένα πρωί επέρασα από τη γειτονιά της
την καλημέρισα.

Καλημέρα μήλο και πορτοκάλι
σαν κι εσένανε μάτια μου
στον κόσμο δεν είν' άλλη.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΕΡΧΟΜΟΥΝ

Απ' την πόλη ερχόμουν κι απ' τα νησιά
κι απ' τη γειτονιά της επέρασα
τα βασιλικά της επότιζε
και τη μαντζουράνα της δρόσιζε
γύρεψα κλωνάρι και μούδωσε
μου είπε κι ένα λόγο που μ' άρεσε.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΦΩΤΑ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΑΚΙ ΜΟΥ

Φώτα το φεγγαράκι μου, να πάω στην αγάπη μου
φώτα ψηλά και χαμηλά, γιατί είναι λάσπες και νερά
φώτα και χαμηλότερα, να πάω γρηγορότερα
εγώ φωτάω ως την αυγή κι όπ' έχει αγάπη ας περπατεί.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΕΣ, ΣΤΙΣ ΧΑΡΕΣ, ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΛΥΠΕΣ ΜΑΣ

ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ ΜΟΥ

θέλω ν' ανέβω στο βουνό, να κάνω φίλο τον αητό
να μου χαρίσει το φτερό, να πάω κι εγώ να κυνηγώ
μαυρομάτα μου
να κυνηγώ τις έμορφες, κι όλες τις μαυρομάτες
και μια μικρή μαυρομάτα μου
και μια μικρή μια λυγερή, που μ' έβαλε στη φυλακή.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΠΕΝΤΕ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Πέντε ποντικοί και δεκαοχτώ νυφίτσες
γάμο κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή
γάμο κάνανε μ' ένα σπυρί σιτάρι
γάμο κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή
και τ' αλέθανε στου σφοντυλιού την τρύπα γάμο
κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή,
το σακιάζανε στις ψείρας το τομάρι
γάμο κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή,
ψείρα ζύμωνε κόνιδα κοσκινούσε
γάμο κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή
κι ο κυρ ψύλλαρος το φούρνο συντραυλούσε
γάμο κάνανε κοντή, νεραντζούλα φουντωτή.

Χαρίκλεια Σκιαδά, καταγραφή 1968

ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟ

...μάγουλο
και μου λέει πάρα κάτω
απ' το μάγουλο πιο κάτω

την τσίμπησα και στο λαιμό
σκούζει φωνάζει το γιατρό
και μου λέει πάρα κάτω
από το λαιμό πιο κάτω

την τσιμπάω στα βυζιά
φώναξε τη γειτονιά
την τσιμπάω στον αφαλό
σκούζει φωνάζει δε μπορώ
και μου λέει πάρα κάτω
απ' τον αφαλό πιο κάτω

την τσίμπησα στα γόνατα
χαρές και ξελιγώματα
και μου λέει πάρα κάτω
απ' τα γόνατα πιο κάτω

σκύφτω χάμω τι να ιδώ
μια βρυσούλα με νερό
γύρω- γύρω νάχει βούρλα
και στη μέση μια βρυσούλα

σκύφτω χάμω γονατίζω
τα κουμπούρια μου γεμίζω
και της ρίχνω μια στα σκέλια
και λιγώνειτ' απ' τα γέλια.

*Ηχογραφήθηκε από τον Γ. Αρφάνη το 1988 στην ταβέρνα του
Οικονομάκη και τραγούδησαν Κ. Αλεξάκος, Π. Ξυδιάς, Χ. Οικονομάκης,
Γ. Βουρδούσης, Η. Ζούζουλας, Γ. Γιαννίτσας, Δ. Κραμποβίτης.*

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Το παιδί όταν γεννιέται σαν οπωρικό λογιέται,
στα δέκα μεγαλώνει και τον κόσμο καμαρώνει,
στα είκοσι γλεντητής και καλός ξεφαντωτής,
στα τριάντα ανδρειωμένος και στον κόσμο ξακουσμένος,
στα σαράντα ζει και δένει και το σπίτι του ανασταίνει,
στα πενήντα για Βουλή εάν έχει κεφαλή
στα εξήντα μαγκουρώνει κι ακουμπιστριά μαζώνει,
στα εβδομήντα γέρνεται κι ορنيθοτυφλώνεται,
στα ογδόντα κι οι δικοί του, τού βαριούνται τη ζωή του,
στα ενενήντα δε φελά μόνο το ψωμί χαλά.
Ω Θεέ μου, έπαρέ τον και γοργοεξέβγαλέτον.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΤΟΥ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΡΕΙΣ ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΟΙ ΒΟΥΛΟΝΤΑΙ

Τρεις αντρειωμένοι βούλονται
μαργαριταρένια μου
για να βγουν από τον Άδη
μαργαριταροκλωνάρι.
Ο ένας το Μάη θε να βγει,
μαργαριταρένια μου
κι άλλος τον Αλωνάρη
μαργαριταροκλωνάρι.
Κι ο Δήμος τ' Αγιοδημητριού
π' ανοίγουν τα βαγένια
κόρη μαργαριταρένια.
Μια λυγερή σαν τ' άκουσε
μαργαριταρένια μου
πολύ της κακοφάνη
για να βγουν από τον Άδη.
-Πάρτε κι εμένα βρε παιδιά
για να βγω από τον Άδη
μαργαριταροκλωνάρι.
Σώπασε εσύ μωρ' λυγερή
γιατί φορείς το χαϊμαλί
και μας ακούνε κι άλλοι
μαργαριταροκλωνάρι.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

Παραλλαγή από Σοφία Ντρέκου

Καλά το 'χουνε τα βουνά, καλόμοιρ' είν' οι κάμποι
που χάρο δεν παντέχουνε, χάρο δεν καρτεράνε,
το καλοκαίρι πρόβατα και το χειμώνα χιόνια.
Τρεις αντρειωμένοι βούλονται να βγουν από τον Άδη.
Ο ένας να βγει την άνοιξη κι άλλος το καλοκαίρι
κι ο τρίτος το χινόπωρο που είναι τα σταφύλια.
Μια κόρη τους παρακαλεί με χέρια σταυρωμένα
-Για πάρτε με λεβέντες μου για τον απάνου κόσμο
-Δεν ημπορούμε λυγερή, δεν ημπορούμε κόρη
βροντομαχούν τα ρούχα σου κι αστράφτουν τα μαλλιά σου
χτυπά το φελλοκάλιγο και μας ακούει ο χάρος
-Πάρτε με αντρειωμένοι μου να 'βγω στον πάνω κόσμο
Να πα' να δω τη μάνα μου πώς χλίβεται για μένα
-Κόρη μου εσένα η μάνα σου στη ρούγα κουβεντιάζει
-Να ιδώ και τον πατέρα μου, πώς χλίβεται για μένα
-Κόρη μου ο πατέρας σου στο καπελειό είν' και πίνει
-Να πα' να δω τα' αδέρφια μου, πώς χλίβονται για μένα
-Κόρη μου εσέν' τ' αδέρφια σου ρίχτουνε το λιθάρι
-Να ιδώ και τα ξαδέρφια μου πώς χλίβονται για μένα
-Κόρη μου τα ξαδέρφια σου μέσ' στο χορό χορεύουν
Κι η κόρη ν' αναστέναξε βαθιά στον κάτω κόσμο
Κι ανάψανε τα καπελειά κι εκάησαν οι ρούγες
εκάη και το λιθόρεμα πόρριχταν το λιθάρι
εκάη κι η δίπλα του χορού π' εχόρευε η γενιά της.

Παραλλαγή
από την «Περисυναγωγή γλωσσικής ύλης και εθίμων» τ
ου Π. Παπαζαφειρόπουλου, Πάτρα 1887

Οι αντρειωμένοι

Τρεις αντρειωμένοι εβούλησαν να βγουν από τον Άδη
Ένας το Μάη θέλει να βγει όπου είναι τα λελούδια.
Άλλος θέλει τον Αύγουστο που είν' τα πανηγύρια.
Κι ο Δήμος τ' αγιο-Δημητρίου π' ανοίγουν τα βαγένια.
Κανείς δεν τους αγροίκησεν από τους πεθαμένους,
παρά μια κόρη λυγερή, μια μικροπαντρεμένη,
εκείνη τους αγροίκησε, στέκεται και τους λέει.
«Πάρτε κι εμέ λεβέντες μου, να βγούμ' από τον Άδη».
«Κόρη βροντάν' τα' ασήμια σου, και μας ακούν οι άλλοι.
«Εγώ τα βγάνω τ' έρημα, τ' αφήνω μέσ' στον Άδη.
Σύρτε πέστε της μάνας μου, του δόλιου μου πατέρα,
να μου βυζαίνουν το παιδί, δυο τρεις βολές τη νύχτα
ν' αλλάζουν και τον άντρα μου πέντε βολές το μήνα.
Κι εμένα μη με καρτερούν και μη με παντυχαίνουν.

ΣΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Στης Αλβανίας τα βουνά
γυρνώ και τριγυρίζω,
ψάχνω το χάρο για να βρω
μα δεν τονε γνωρίζω.

Με τα γλυκοχαράματα
το χάρο ανταμώνω.
-Άψε με χάρε, άψε με
ακόμα για να ζήσω
έχω γυναίκα και παιδιά
πες μου πού να τα αφήσω.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Για πες μου το παιδάκι μου
το πότε θα γυρίσεις, να φτιάξω γιόμα να γευτείς
δείλι να δειλινίσεις,
-Μάνα ζουρλή, μάνα τρελή, μάνα ξεμυαλισμένη,
Να 'χε ο χάρος γυρισμό, να 'χε κρύους αέρες,
δεν έκλαιγ' η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα,
δεν κλαίγαν αδέρφια γκαρδιακά και πολυαγαπημένα
που δεν τα ξεχωρίζανε, οχτροί με τα μαχαίρια
κι ο χάρος τα ξεχώρισε, μ' ένα γυαλί φαρμάκι.

Μιχαλοπούλου Σταυρούλα, καταγραφή 1994

ΤΟΥΤΗ Η ΓΗΣ ΚΥΡΑ ΓΙΩΡΓΑΙΝΑ

Τούτη η γης κυρά Γιώργαινα
τούτη η γης με τα χορτάρια,
τρώει νιούς και παλικάρια.
Τούτη η γης που την πατούμε
όλοι μέσα θε' να μπούμε.
Τούτη η γης κυρά Γιώργαινα
τούτη η γης με τα λουλούδια
τρώει νιές και κοπελούδια.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΑΡΑΧΝΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Μέσα στ' αραχνό το σπίτι
με τις πόρτες τις κλειστές
τον καημό μου σιγοκλαίω
και ματώνουνε καρδιές.

Ούτε μάνα ούτε αδέλφια
σαν το έρημο πουλί
βλέπω αράχνες στο κατώφλι
και χορτάρια στην αυλή.

Τι να πω και τι να κάνω
απ' την τόση συμφορά
ό,τι αγάπησα στον κόσμο
δεν θα βρω άλλη φορά.

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΜΕΣ ΣΤΗΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Μέσ' στης Πεντέλης τα βουνά, στα πεύκα τριγυρίζω
το Χάρο ψάχνω για να βρω, μα δεν τονε γνωρίζω.
Στης Αλβανίας τα βουνά, το Χάρο αντικρύζω
του λέω με βραχνή φωνή, και του μιλώ με φόβο.
-Χάρε του λέω, άσε με, ακόμα για να ζήσω
έχω γυναίκα και παιδιά, πες μου πού να τα' αφήσω;

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΒΑΔΙΖΕΙ ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑ

Βαδίζει μες στην ερημιά
μια μάνα πικραμένη
και στου παιδιού της έφθασε
το μήνμα μαυρισμένη.

-Παιδί μου, δεν μ' ακούς
τόσο βαριά κοιμάσαι;
εστέρεψε το δάκρυ μου
κι εσύ δεν με λυπάσαι;

Ξυδιάς Παναγιώτης, καταγραφή 1994

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικά	σελ. 7

Α΄ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ξεροβούνα	σελ. 13
Βρ' Αντώνη βρε Κεφάλα	σελ. 14
Αέρας τα φυσάει τα πλατανόφυλλα	σελ. 15
Του Κίτσου η μάνα	σελ. 15
Για ιδέστε κλάιμαντα	σελ. 16
Σαράντα παλικάρια	σελ. 17
Χαρά που τό 'χουν τα βουνά	σελ. 18
Διψάει ο Αντώνης για νερό	σελ. 19
Μαράθηκαν τα δέντρα (ο Δήμος)	σελ. 20
Λάμπει ο ήλιος στα βουνά	σελ. 21
Αρκαδιανή	σελ. 22
Λάμπρω	σελ. 23
Του Διάκου	σελ. 24
Ο πλάτανος	σελ. 25
Σ' ένα παλικάρι δώδεκα ετών	σελ. 26
Της Καστανίτσας οι ξανθιές	σελ. 27
Θάψαν τον καπετάνιο	σελ. 27
Μια πόλη που δεν έγινε	σελ. 28

Β' ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Το Σμυρδάκι του Καστορείου	σελ. 37
Ο θρύλος της Λάμιας (16/6/1984)	σελ. 39
Προσφυγούλα	σελ. 40
Ο θρύλος των νερών του Καστορείου	σελ. 42

Γ' ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τζάνεμ ποταμέ μου	σελ. 53
Κόρη που πας στον ποταμό	σελ. 54
Μια αυγούλα Σταυρούλα	σελ. 55
Είδα τρεις Καστανιώτισσες	σελ. 56
Εσύ παιδί μελαχρινό	σελ. 57
Απόψε κρύο έκανε	σελ. 58
Ας παν να ιδούν τα μάτια μου	σελ. 59
Κοντοζυγώνω στο χωριό	σελ. 60
Νά 'χα ένα μήλο να 'ριχνα	σελ. 61
Σε είδα να κλαδεύεις	σελ. 62
Αυτό το μπαλκονάκι	σελ. 62
Στης βρύσης τον ανήφορο	σελ. 63
Για χόρεψε λεβέντη μου	σελ. 64
Στο βοριά το μπαλκονάκι	σελ. 65
Σήμερα λάμπει ο ουρανός	σελ. 66
Του γαμπρού	σελ. 67
Τριτσιμπίδας	σελ. 68
Ξεκίνησε η λεβεντουργιά	σελ. 70
Νεραντζούλα	σελ. 71
Μάς πήραν την Ελένη	σελ. 72
Σε κακοσκάλι ανέβαινα	σελ. 73
Κομπογιαννίτσα	σελ. 74
Μια μάνα μια κακόμανα	σελ. 75
Πάνω σε τρίκορφο βουνό	σελ. 77
Στης αγκινάρας τον ανθό	σελ. 78
Αγκινάρα με τ' αγκάθια	σελ. 79
Μάνα μου ονειριάστηκα	σελ. 80

Ανάθεμά σε ξενιτιά	σελ. 80
Η βλάχα	σελ. 81
Διαμάντι δαχτυλίδι	σελ. 82
Γερακίνα	σελ. 82
Η Μπιρμπίλω	σελ. 83
Ρούσα παπαδιά	σελ. 84
Μαλάμω	σελ. 85
Αχ μυλωνά μου	σελ. 85
Την αγάπη μου την πεθύμησα	σελ. 86
Ν' εψές το δειλινό	σελ. 87
Μωρή κακιά γειτόνισσα	σελ. 88
Πέρα μεριά μια Χιώτισσα	σελ. 89
Του Γιάννη η μάνα κάθετα	σελ. 90
Μια φορά ήμουνα πουλί	σελ. 91
Θ' αφήσω γένια και μαλλιά	σελ. 92
Περδικούλα ημέρωνα	σελ. 93
Για ιδέστε το μαργιόλικο	σελ. 94
Παγιούλα	σελ. 96
Διαμαντούλα	σελ. 97
Βγάλ' το μαύρο το μαντήλι	σελ. 98
Σήκω Δημήτρω κι άλλαξε	σελ. 99
Τώρα πλαϊνά την άνοιξη	σελ. 100
Αμάν αγαπημένο μου	σελ. 101
Σάρωνε χήρα σάρωνε	σελ. 102
Μας πήρ' η μέρα κι η αυγή	σελ. 104
Παίρνω τα ζαγαράκια μου	σελ. 105
Γράμμα σου στέλνω	σελ. 106
Τώρα ημέρωνε	σελ. 107
Εδώ γλεντάν'	σελ. 108
Σου γράφω Παναγιώτα μου	σελ. 108
Δε λαλείς καημένο αηδόνι	σελ. 109
Το μάθατε τι έγινε	σελ. 110
Μπήκαν οι ρούσες στο χορό	σελ. 110
Ασίκης εροβόλαγε	σελ. 111
Έλα όπως ερχόσουν πρώτα	σελ. 113
Κατά του Σοχά τα μέρη	σελ. 114

Θεωνίτσα	σελ. 115
Χορεύει η γαλανή	σελ. 116
Σιγά την άμαξα	σελ. 117
Εγώ που έπιασα δεντρί	σελ. 118
Αγάπησα μελαχρινό	σελ. 119
Λαλείς αηδόνι	σελ. 119
Εσμίξαμε εμείς οι ντερτιλήδες	σελ. 120
Καλά το πίνω το κρασί	σελ. 121
Ξύμνα καημένη Αναστασιά	σελ. 121
Ντελή παπάς	σελ. 122
Γιαννούλα, μπιρμπατογιαννούλα	σελ. 123
Παπάδες και γραμματικοί	σελ. 124
Να μη μας δουν	σελ. 124
Ένα κομμάτι σύννεφο	σελ. 125
Της Γαλανής το φόρεμα	σελ. 127
Κίτρινο λαλουδάκι μου	σελ. 128
Μανουσάκια	σελ. 129
Λαλούδι της Μονεμβασιάς	σελ. 129
Σαράντα μέρες περπατώ	σελ. 130
Πέντε χρόνους περπατούσα	σελ. 131
Να φτιάξω κήπο κόρη μου	σελ. 132
Να ‘ταν τα νιάτα δυο φορές	σελ. 133
Γλεντάτε νέοι το ντουινιά	σελ. 134
Βλαχούλα εροβόλαγε	σελ. 134
Μπήκαν τα γίδια στο μαντρί	σελ. 135
Πάνω σε ψηλή ραχούλα	σελ. 136
Σιγαλά που βρέχει ο θεός	σελ. 137
Ορέ τι καλό παιδί ‘μαι ‘γω	σελ. 138
Πέρα στ’ ακρινά χωριά	σελ. 139
Απόψε είδα στον ύπνο μου	σελ. 140
Ένα караβάκι αρμένιζε	σελ. 141
Τρία καλά ‘ναι στο ντουινιά	σελ. 142
Βαρούν τα σίδερα	σελ. 142
Βρε τώρα τις Απόκριες	σελ. 143
Μια χήρα Ρουμελιώτισσα	σελ. 144
Ν’ είχα μια αγάπη	σελ. 145

Απ' την πόλη ερχόμουν	σελ. 146
Φώτα το φεγγαράκι μου	σελ. 146
Μαυρομάτα μου	σελ. 147
Πέντε ποντικοί	σελ. 148
Αποκριάτικο	σελ. 149
Το ποίημα του ανθρώπου	σελ. 150

Δ' ΤΟΥ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΥ

Τρεις αντρειωμένοι βούλονται	σελ. 153
Στης Αλβανίας τα βουνά	σελ. 156
Μοιρολοϊ	σελ. 157
Τούτη η γης κυρά Γιώργαινα	σελ. 158
Μέσα στ' αραχνό το σπίτι	σελ. 159
Μέσ' στης Πεντέλης τα βουνά	σελ. 160
Βαδίζει μες στην ερημιά	σελ. 160
Περιεχόμενα	σελ. 161

Το δημοτικό τραγούδι είναι η γνήσια, ειλικρινής
και ανόθευτη έκφραση της λαϊκής ψυχής.
Γεννιέται σχεδόν πάντα με τον ίδιο τρόπο.
Η αρχική σύλληψη γίνεται από ένα άτομο που έχει το χάρισμα
της στιχουργίας, ο λαός το αγκαλιάζει το κάνει κτήμα του,
το κυκλοφορεί από στόμα σε στόμα
και το παραδίδει όλο και τελειότερο στους μεταγενέστερους.
Πρόκειται για προφορική παράδοση, για πολιτιστική κληρονο-
μιά που δεν πέρασε μέσα από το βιβλίο αλλά μέσα από την ψυχή.

Αρκετά τραγούδια της παρούσας συλλογής
θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν τραγούδια της παρέας,
αφού τα περισσότερα ακούστηκαν σε αντροπαρέες
από ανοιχτόκαρδους ανθρώπους που έσμιγαν,
έρχονταν στο κέφι και έπιαναν το τραγούδι.
Συχνά ανάμεσα στους στίχους ακούγονταν τα σχόλια
και τα γέλια τους. Εδώ πρωταγωνιστές ήσαν οι άνδρες
και τα πιο πολλά τραγούδια τους ήσαν για τις όμορφες.
Οι γυναίκες τραγουδούσαν στα μικρά παιδιά τους, στις δου-
λειές του αργαλειού, στο ξελούκισμα, στο μούσκεμα του σπάρτου,
στις δανειαριές, στον θέρο και τον τρύγο,
στο λιομάζωμα, στους γάμους, στον θάνατο.